

HARGITAVÁRALJA

A Hargitaváralja jelképes székely községek hiv. közlönye
TUDOMÁNYOS, SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

Felelősszerkesztő:
Cs. JÓSA JÁNOS

Főszerkesztők:
farkaslaki **DIMÉNY MÓZES**
Dr. BOGA DEZSŐ   **Dr. NÉMEDY GYULA**

Ára 40 fillér.

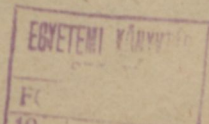
F o h á s z

Ránk jár Isten hét ostora,
 Mert elhagytuk ő szent útját,
 Italunk volt bűnök bora,
 Járjuk most a könnyek kútját,
 Sírunk, ha a testvér túl ott
 Esdő karját felénk tárja.
 Homlokunkról, jaj, lehullott
 Kárpátunk szent koronája.

Mérd meg, Isten, mit szenvedtünk,
 Apák véréit, árvák jaját,
 Ne hagyj úrnak mi fölöttünk
 Nálunk rosszabb népek alját,
 Ostorod immár vedd el,
 Kegyelmedbe fogadj végre,
 Megigazult híp lélekkel
 Veled lépünk új szövetségre.

Csak még egyszer amaz ősi
 Istenkardját hagyd felkötnünk,
 Hadd váltsuk meg tiszta, hősi
 Aldozással újra földünk.
 Hadd öleljük az ős-testvért,
 Hadd térjünk meg az ős-földre:
 S mint a gyermek, aki megtért,
 Híved leszünk mindörökre.

BODOR ALADÁR.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Szeged, Csemegi-utca 4.

Szellemiek és anyagiak
e címre küldendők.

✱

Fel. szerkesztő telefonja: 21—06.

✱

A szerkesztőség vidéki tagjai:

csatószegei és kóródi Kóródy István
(Debrecen)

Mezey Árpád (Felsőgalla).

Péterfy Gyula (Kispest).

Tordai Sándor László (Gödöllő).

Vargyassy Márton (Pestszenterzsébet)

mint a Hargitaváralja Jelképes

Székely Községek bírái.

Főmunkatársak:

Dr. Balló István,

Dr. Bogdán József (Makó),

Dr. vitéz Bodor Aladár (Budapest)

Gaszó Mátyás (Szeged),

Dr. Gyenge Miklós (Makó),

Dr. Gyulay Ferenc (Budapest),

Dr. Kemenes Antal (Jászberény),

Kovács Dénes (Máriabesnyő),

Dr. primor Szacsavay József (Bpest).

ELŐFIZETESI DIJAK:

Egész évre — — — 8.— P

Félévre — — — 4.50 P

Negyedévre — — — 2.50 P

Számonkint — — — 0.20 P

A szegedi Hargitaváralja község
adófizető lakóinak:

Egész évre — — — 6.— P

Félévre — — — 3.50 P

Negyedévre — — — 2.— P

Számonkint — — — 0.16 P

Felélős kiadó:

Cs. JÓSA JÁNOS

Szerkesztői üzenetek.

Felélős szerkesztő hivatalos órája
mindennap 4—5-ig.

Szerkesztőségi ülés minden szombaton 5—6-ig a Hargitaváralja jel. kép. székely község hivatalos helyiségében (Ipartestület székházában).

Kéziratokat vissza nem adunk.

Dr. B. F., Budapest. Köszönjük! Március 1-én beküldött fél évi előfizetéssel május 1-ig nyert kiegyenlítést.

Derzsi K. F., Szentés. Folyó évi augusztus 1-én jár le. Értékes irásokat várjuk!

Dr. B. József, Makó. Az előfizetés mindmáig nem folyt be. Ne várjátok a felszólítást, hanem cselekedjétek!

L. Miklós, Tömörkény. Az előfizetés már december 1-ével lejárt. A klisék költsége (7.60 P) is kiegyenlítetlen még. Várjuk mindkettőt!

V. M., Pestszenterzsébet. Az ígéret szép szó, ha megtartják: — szebb szó! Az írással nem boldogulunk. E miatt késett és késik!

Dr. Sz. J., Budapest. Nemes fáradozásaidért áldjon meg a jó Isten! Gond és aggodalom van elég! Az idő meg kevés! A közelben, hiszem, válaszolhatok!

Sz. M., Budapest. Lapunk félévi előfizetési díja nem 3.—, hanem 3.50 P. azon szegedi hargitaváraljabeli lakosoknak, akik évi adót fizetnek. Vidékieknek 4.50 P. A Hargitaváraljabeli lakók részére megállapított díjszabást már lapunk megindulásakor sokan félreértették, de jóváhagytuk. A lapot azzal a reménnyel indítottuk meg, hogy a helyesbítés megtörténik. Előfizetőnk táborában igaz székely szívvel köszöntjük!

Nyomatott

Ablaka György könyvnyomdájában
Szegeden, Kálvária-utca 14. szám.

HARGITAVÁRALJA

A Hargitaváralja jelképes székely községek hiv. közlönye

Tudományos, szépirodalmi és társadalmi hetilap. Megjelenik minden csütörtökön.

Felélős szerkesztő: csikszentgyörgyi JÓSA JÁNOS községi bíró.

Főszerkesztők: DIMÉNY MÓZES községi bíró Budapest, Dr. BOGA DEZSŐ Szeged.
Dr. NÉMEDY GYULA.

A székely nemzet ősfoglaló.

Irta: Dr. Balló István.

Több község közös birtoka a Szent Péter egyházmegyéé (Csiktaploca, Várdotfalva, Csobotfalva és Csomortán) Gyimestől északra. A hagyomány szerint valamelyik moldvai vajda adta, hogy a csiksomlyói pünkösdi búcsúra jövő moldvai csángók ellátást kapjanak. Nem tudom, van-e részben valami alapja, mert a plébánia irattárában 1899-ben csak a negyedfél megyére vonatkozó régi oklevelek egy részét találtam.

Csik, Gyergyó és Kászon, továbbá Kézdi szék Moldvával, Orbai szék Havasalfölddel volt határos; mindkét tartomány sokáig török fenhatóság alatt állott. A határvillongások — mondhatni — századokon át tartottak. Az 1769-ben visszakerült ú. n. revindikált havasok egyelőre a határos székely birtokába kerültek, hol azután egyes faluk és családok igyekeztek minél nagyobb terület megszerezni. II. József 1783. május 27-én a székely határőrségnek adta, I. Ferenc József a szabadságharc után elkobozta, de 1869. február 16-án visszaadta. A háromszékiek felosztották, a csiki — mintegy 64 ezer hold — megmaradt gazdasági és kulturális célokra.

Ilyen közbirtok volt Havasföld határában az a terület is, melynek erdeit Orbán székben Domokosfalva, Tamásfalva, Szörce, Zabola, Papolc, Kovászna, Páva és Kökös faluk lakói „emberemlékezet óta együtt békésen birták.” Amikor Kovászna, Páva és Körös faluk lakói a többi falu lakosságát a közös erdő használata miatt fenyegették, Báthory Zsigmond fejedelem Domokosfalvi Czirjék Bálint, Tamásfalvi Tamásfalvy Mihály, Ugron Tamás özvegye, továbbá Domokosfalva, Tamásfalva és Szörce lakói panaszára megtiltotta, hogy a panaszosokat a közös erdő használata miatt bántsák (Gyulafehérvár, 1591. május 3. Sz. O. V. 150, 151.).

A székelyek IV. Béla alatt István ifj. királytól és erdélyi hercegtől, vagy IV. Béla halála után V. István királytól kapták a

Torda kir. várhoz tartozó Aranyos nevű földet. IV. László 1289. szept. 18-án megújítja és megerősíti apja adományát, mert az Aranyos földjén lakó székelyek a Hód mellett vitéztek a kúnok ellen. Torockó vár alatt megverték a tatárokat, sok foglyot kiszabadítottak és neki 80 lovat adtak (Sz. O. I. 21—23.). III. Endre 1291. március 12-én az Aranyos földjén lakó. Kézdből való székelyek kérésére a IV. László oklevelét megerősíti, felsorolván a 28 falu nevét, 29-nek Torockót nevezi meg, mely közös a vármegyebeliekkel (Sz. O. I. 26—28.). Torockó várt a Torockóról való Ehellős fia Ehellős ispán adta át a Kézdből való székelyeknek, de a tulajdonjog fenntartásával (Sz. O. III. 1, 2.). III. Endre oklevelét I. Károly 1313. július 4-én (Sz. O. I. 35, 36.), az I. Károlyét Zsigmond Nagylaki Márk fia László és Tamás, továbbá Felsőszentmihályfalvi Gergely fia Dénes, Aranyosból való székelyek kérésére 1394. december 23-án erősíti meg (Sz. O. I. 85—86.), később ugyanő Várfalvi Adorján fia János székely kérésére 1436. június 6-án a saját oklevelét kiváltságlevélben külön kiadja (Sz. O. 130—133.). Ez utóbbit Hunyadi Mátyás Sémfalvi (Sinfalvi) Tatár Kelemen s a többi Aranyos széki három rendbeli székelyek kérésére 1484. január 25-én, János Zsigmond Bágyoni Garda Antal, Kereseti Várfalvi Bálint királybírák, Mészköi Marai Gál, Várfalvi Gergely és János, Szentmihályfalvi Erdő Miklós és Diénessy János Aranyos székbeli főemberek (primores) s az összes három rendbeli Aranyos széki székelyek kérésére a Mátyásét Gyulafehérvárt, 1568. december 17-én erősíti meg (Sz. O. II. 232—236.).

Aranyas terület (később szék) székelyei, ha ki is jöttek Kézdből (Kézdi), éppen úgy éltek a maguk székely életét, mint az otthon maradt székelyek. Jóllehet Torda kir. várhoz tartozó területen éltek, nem olvadtak be az őket körülvevő Torda vármegyébe. E kis székely sziget mindig az egész székely nemzet tagja. Követői ott vannak 1505. november 23-án az udvarhelyi (Sz. O. I. 306.), az 1506-i (Tatár Gergely, Dénes András Sz. O. I. 326.) s végül az 1848. október 15-i agyagfalvi nemzetgyűlésen (Jakab Elek akkori Kossuth-husár érdekesen írja le a követek két napi utazását Kövendről Agyagfalvára. Szabadságharcunk történetéhez 387. s köv. l.).

Lássuk hogyan védték meg a közbirtokot Aranyos széken s hogyan történt a magánbirtok kialakulása.

A székelyek 3 rendjének személyében Péter fia Pál Rákosról, János fia Lőrinc Domboróról és István fia Hadnagy György Veresmartról ellenmondottak, mikor az erdélyi vajda és a kolozsmonostori konvent megbízottai a Miriszló falu és a Décséről való Márkos fia, János décsei vitás területét akarták elkülöníteni, azt állítván, hogy ez a terület az övék. (A kolozsmonostori konvent jelentése Kont Miklós vajdának és szolnoki ispánnak 1335. június 23. Anjoukori okmánytár, szerk. Nagy Imre, VI. 343—346.).

Aranyos szék közbirtoka volt a Székelyerdő, Hidas és Csegez Aranyos széki, Torockószentgyörgy Torda vármegyei és Oláhrákos Fehér vármegyei faluk között. A Hidas felőli rész tulajdon-

joga miatt Hidas és a szék között vita támadván, I. Rákóczy György fejedelem Csegezi Csegezy Mihály Aranyos széki főkapitány, Várfalvi Várfalvy Gáspár, nemések hadnagya és Keresedi András deák Aranyos széki király bíró kérésére 1640-ben tanukihallgatást rendelt el. A bizottság Torockóról, Torockószentgyörgyről, Bedellőről, Borrévről, Oláhlapádról és Oláhrákosról 60 tanut hallgatott ki, kik mind azt vallották, hogy Hidasnak csak kisebb darabja van, a többi erdő a széké. (Magyar Erdészeti Oklevéltár I. 439—445.). Mivel a hidasiak a közös erdőben sok kárt okoztak, a szék 12 forint büntetés terhe alatt 1699-ben megtiltotta, hogy bárki a szék engedélye nélkül irtson. (Magy. Erd. Okl. I. 621, 622.). A szék 1723-ban a közös erdő felosztását kimondotta ugyan, de azzal a feltétellel, hogy a faluk lakói az eddigi szokás szerint használhatják, de eladni, elcserélni vagy elzálogosítani nem szabad. (Magy. Erd. Okl. I. 648, 649.).

Az ú. n. *Bogátpuszta*, melynek helyén egykor faluk voltak, szintén Aranyos sz. közbirtoka volt. A szék közgyűlése 1815-ben a Bogátpusztán levő szántóföldek használatának rendjét 10 pontban állapította meg. Az 1. pont szerint ezt a területet „csak a székben residenciás, törzsökös nemes birtokosok, törzsökös székely és székely szabadsággal élő jószágos hazafiak” birhatják firól-fira, azután fiú-leányra, azután száll a legelső foglalóra. A 2. pont szerint a hely tulajdonosa maga a szék, a birtokosok csak haszonélvezők, akik tehát sem el nem adhatják, sem el nem cserélhetik, még felében való művelésre sem adhatják ki. Ha a tulajdonos maga nem műveli, ha erre elégtelen vagy hanyag, ha kaszálóznak akarja átváltoztatni, elveszti. Ezt a Rendtartást a főkormánysszék (gubernium) 1822. május 22-én erősítette meg. (Tagányi Károly: Az első foglalás szabályozása az aranyoszéki Bogáthon. Magy. Gazd. Szemle 1894. évf. 325—330.).

Felvinc város régi iratai elvesztek vagy elpusztultak. A város lakói a kihallgatott tanuk vallomása s a fennálló gyakorlat alapján 1643-ban új Rendtartást készítettek, mely nemcsak a kihágásokkal, vétségekkel, büntettekkel foglalkozik, hanem az ősi közbirtokra vonatkozólag nagyon értékes rendelkezéseket tartalmaz. A 4. pont szerint senki a városban lévő házán és szőlőjén kívül egyéb örökségét meg nem nemesíthette, mert régi szokás az, hogy a párosan kívül levő szántóföldeket és szénafüveket „esztendő által (esztendőnkint) elosztották” s csak addig az illető, míg róla szolgál (t. a. a város kiadásaihoz járul), ha nem szolgál, városra marad.“ Az 5. pont szerint senki a maga szántóföldjét, szénásrétjét örök áron sem zálogon el nem adhatja, sem el nem zálogosíthatja. (Történelmi Tár 1911. évf. 241—245.).

A felsorolt adatok most már tisztán mutatják, hogy Aranyos széken is — bár a területet úgy kapták — a közös birtokot éppen úgy védték s éppen úgy történt a magánbirtok kialakulása, mint a többi székely székben. Ez az ősfoglalás legerősebb bizonyítéka. Eppen Felvincre vonatkozólag érdekes és tanulságos adatokat találtam.

Feltűnt, hogy Kőváry László (Erdély nevezetesebb családai), rövidebben, Nagy Iván (Magyarország családai), bővebben, végül Kempelen Béla (Magyar nemes családok) részletesen foglalkoznak a kézdivásárhelyi Vásárhelyi-családdal. Megtudjuk, hogy ennek a családnak volt a birtoka a Kézdi nevű helység várral. A család abból a törzsből származik, mely Aranyos széket kapta. A kézdieket (t. i. a családot és nem a székelyeket) erősítette meg Kún László Aranyos szék birokában, melyhez 28 helység és 3 vár is tartozott. Róbert Károly alatt Sándor országbíró eltiltotta a Kézdyeket felvinci birtokuktól. Ugyanis András király Felvincre egyszerre két ellentétes adománylevelet állított ki, a Kézdyek azonban fegyveresen védik meg ősi adományukat Tamás erdélyi vajdával szemben s 150 márka kárt okoznak a káptalannak. Majd Lajos király 1345. január 11-én a vitás ügy tisztázására halasztó hatályú intézkedést tett. (Kempelen XI. 41, 42.). Dr. Borovszky Samu „Magyarország vármegyéi és városai” c. vállalatának Komárom vármegyéről (582.) és Pest vármegyéről (I. 485.) szóló kötetibe is bekerült, hogy a kézdivásárhelyi Vásárhelyi család kapta IV. Lászlótól Aranyos széket.

Azt hiszen, teljesen fölösleges arról vitázni, hogy ki kapta tulajdonképen Aranyos széket: a Kézdből való székelyek-e avagy a kézdivásárhelyi család. Hogy Felvinc kié volt, azt is megmondják az oklevelek.

II. Endre 1219-ben János esztergomi érsek és a kanonokok hűségéért örökre az esztergomi kanonokoknak adja az erdőkön túl levő részeken Winchy (vinci) nevű földet az ottani kir. udvarnokokkal együtt. Nevke erdélyi vajda a kanonokok beiktatását elvégezvén, a vonatkozó oklevél a vinci föld határán egyes helyeket is megjelöl, így pl. Maros folyó, Örményes folyó, Miriszló falu. (Knauz: Monumenta ecclesiae Strigoniensis I. 221—223.). Béla ifjú király 1227-ben Aranyosvincen a tordai kir. ispánsághoz tartozó 4 várteleket és 4 jobbágyot ad az esztergomi érseknek. (Knauz I. 265.).

A székelyek (és nem Kézdicsalád) pereskedését az esztergomi káptalannal 1320. óta abból az oklevélből ismerjük, mellyel Sándor ispán, országbíró Visegrádon, 1327. június 4-én Felvincet az esztergomi káptalannak ítélte. (Knauz III. 110—112.). 1320-ban a káptalan idéztette meg a székelyeket a király elé, ki kétévi halasztás után 1324-ben Tamás erdélyi vajdára, szolnoki és szebeni ispánra, bízta az elintézését. Sok halasztás után végre 1327. május 3-án kezdődött a tárgyalás, melyen a káptalan részéről Teofil prépost és János mester, honti főesperes, a székelyek részéről Veres Jakab és Jakab fia Péter jelentek meg. A káptalan emberei Kún László oklevelét mutatták fel, mely II. Endre 1219-i adományát erősíti meg. A székelyek is bemutatták III. Endre 1291-i oklevelét, mely IV. László oklevelét hagyja jóvá, amely szerint IV. László Felvinc földjét nekik adta. A székelyek beiktatásának nincs nyoma. Az országbíró napokon át tanácskozott a bíróság tagjaival s végre is Felvincet az esztergomi káptalannak ítélte, mert a káptalan előbb

kapta Felvincet s be is iktatták ennek birtokába, a székelyeket nem iktatták be, sőt ők a kiváltságlevelet titokban tartották.

A székelyek nem sokat törődtek az ítélettel. Az esztergomi káptalan 1327. július 30-án az erdélyi káptalannal írásba foglaltatta tiltakozását a kizdi székelyek ellen, akik a káptalan népétől 150 márkát szedtek fel. (Knauz III. 116.). Midőn Tamás vajda és szolnoki ispán az erdélyi nemességgel (vármegyék) Tordán 1327. augusztus 2-án közgyűlést tartott, az esztergomi káptalan részéről Teofil prépost és Gergely mester kanonok panaszt tettek, hogy midőn a vajda és az erdélyi káptalan emberével Felvinc birtokába akartak menni, melyet a kézdi székelyek erőszakkal elfoglalva tartottak, de melyet Sándor vajda ítéletével megnyertek, a kézdi székelyek megakadályozták, azt mondván: ha az életük veszedelmét el akarják kerülni, tovább ne menjenek és egy lépést se tegyenek. Az országúton állva, felemelt fővel, vakmerőségüktől vezetve sem a király rendeletét, sem a király oklevelét látni és hallani nem akarták; a birtok körüljárásában, abba való beiktatásban s a határok kijelölésében erőszakosan megakadályozták. Előttük sok ember jelenlétében szidták Sándor országbíró, hogy pénzért hamis ítéletet hozott. A káptalan emberei a 150 márka felszedését is panaszolták.— A közgyűlés felszólította a székelyeket, hogy mondjanak le a birtok uralmáról, szünjenek meg a káptalan népét zaklatni és saját bíróságuk elé idézni. (Knauz III. 117.).

Az említett oklevelek „*Siculi de Kyzd*”-jéből így született meg a Kizdi-család, csak egy ember kellett, hogy a Kézd-ből való székelyek helyett a Kizdy-családot hozza forgalomba. Mint látszik, eddig sikerült s Kővárytól Kempelenig szép utat tett meg.

Az ilyen eljárás, mellyel valaki történeti adatokat tudva, szándékosan hamisít meg, nem használ a családnak, de annál többet árt a közös érdekeknek. Ilyen hamisításokból származnak azután a hamis családi hagyományok, melyeket minden kímélet nélkül kell kipusztítani.

Ennek a folyiratnak keretei nem engedik hogy, a székelyek betelepedésével kapcsolatos, különféle (határőr, betelepített hadifogoly stb.) elméletekkel foglalkozzam, de azokból az adatokból, melyeket közöltem, kitűnik, hogy az illetők ezeket vagy nem ismerték, vagy pedig figyelembe nem vették.

(Vége.)

Az utolsó harcos: székely.

Minden nemzetnek, nemzetiségnek, fajnak, népnek, vagy bármily összefoglaló névvel jelöljük nagyobb számú emberek összetartozóságát, kiknek így hasonló jellemvonásaik fejlődtek ki, ezen jellemvonások között mindig akadnak károsak, rosszak, elítélendők, javítandók, kiküszöbölendők. De akadnak értékesek is.

Jellemző a magyar emberre, akit mindig a nemzetiségek elnyomásával és lekicsinylésével vádolnak ellenségei, hogy hatalmá-

nak tetőpontján is mindig elismeréssel volt minden nem fajmagyar értékkel szemben, még ha elismerését humoros formában fejezte is ki. Ezen kifejezéseket nem rögzítem, mert rosszakaratúak elferdíthetik jelentésüket. De jelentésüket elmondom. Ezen kifejezések több formában elismerték németségünknek úgy magával hozott, mint itt kifejeződött kultúráját. Elismerték délszlávjaink harci erényeit és vendégszeretetét. Lelkes magyarszívű örményeinkről azt mondták, hogy több esze van, mint három görögnek. Trianon után nemzetiséggé előléptetett zsidóságunkról az egész világ zsidóüldözései közepette nálunk még az antiszemita-nak is volt egy szólásmódja, mely azt jelentette, hogy minden magyar megvédi a maga zsidaját. A tótot szerény, jó embernek tün-tette fel és külön dicsőítette, mikor a legnagyobb eszményké-pünkről, Rákóczi-ról beszélt. Sajnos, az oláhság gyűjtogató tolvaj természete előtt szemet nem húnyhatott, de még náluk is elismerte a dalaiban levő értéket, amiből minduntalan arra akart következtetni, hogy azoknál is szunnyad a lelkük mélyén valami jó mag, amit szerencsésebb körülmények között talán ki lehetne termelni. Sajnos, ezen szerencsés körülmények nem mutatkoztak.

Minden történelmi ideálmarcangolással szemben megmaradt ősi, belénk rögzött tudatunk, hogy a hun-magyar nép egy azonos volt, melynek egyik része néhány századdal előbb jött hazánkba, itt világhírű birodalmát megalapította és egyik hibánkat képező pártoskodás miatt úgyszólván öngyilkosságot követve, a megmaradt rész Erdély hegyei közé húzódván, megvárta az utána jövő magyar testvéreket, másfél évezredes jogfolytonosságot biztosítva a magyar nemzetnek. Így székelyek-magyarok egyik lévén, elismerjük sok közös hibánkat. De ha nemzetiségeinknek jó tulajdon-ságairól emlékezünk meg, akkor hagyjuk el most némely hiányos-ságunkat, melyek Erdélynek évszázadokon át különleges helyzete miatt a székelység és a magyarság között némileg különbözőképen fejlődtek ki.

Most nem gáncoskodni akarunk, legfőllebb lelkesíteni, buzdítani. Emlékeztessünk tehát a szépre, jóra, felemelőre.

Hazánk születésének első századaiban főleg keletről kapta a nyomásokat. A keleti nomád törzsek betörései természetesen először a székelyeket érték, kiveréskor is utolsó harcosunk székely volt. A tatár betörőt székely fogadta és székely nézett utóljára utána a kikotródáskor. Ezután már nem mindig érte első kézből a támadás, de mindig utolsónak maradt a küzdők között. A mohácsi vész után szét nem züllött hadseregünk nem volt más, mint a keleti, erdélyi, főleg székely. Vallásháborúink, szabadságharcaink után mindig a székely tette utóljára pihenőbe fegyverét. Utolsó harcosunk mindig székely volt.

Legjobban két utolsó háborunkra emlékszünk. Az 1848—49. évi szabadságharcunkra és a világháborúra.

„Vérrózsák” című kötetében jeles írónk, Hentaller Lajos, Kosuth törthetetlen híve „A székely Cambron” cím alatt leírja, hogy a szabadságharc végén Gyertyánffy Ferenc fiatal százados három-

száz fiatal diákból álló csapatával mint tartóztatta fel a tizennyolc ezer főnyi orosz sereget délelőttől késő éjszakáig, tehát egy egész napon keresztül, míg a bedeházi malom mellett, az Olt partján mind a háromszázan utolsó szálig elestek.

A világháború végén, mikor a magyart már eltiporta saját őszirózsás forradalma, Erdélyben, a Székely Hadosztály még mindig egyedül harcolt a Hazáért. Utolsó harcosunk székely volt.

A székely is ember, hiba nélkül nem született. De el nem vitatható tőle az önfeláldozó harci készség és tehetség. Ne feledkezzünk meg róla, hogy manapság, midőn békéről harsog a világ és a béke „védelmére” a leggazdagabb államok is örületes hadikészülődéseikbe pusztulnak bele, a mi szegény hazánknak legerősebb hadi felszerelése a rettenthetetlen magyar szív és az a székely lélek, melynek már öröksége, hogy az utolsó harcos és legjobb katona székely legyen.

Udvarnok.

A MIT.

Irta: *Dr. Szaesvay József.*

Fáradtan és elcsigázottan érkezett haza a mezőről Ambrus Pista. Kemény válláról széles lendülettel ütődött a kasza a tornác előtt a földre.

— Kalangyában minden kéve, Zsófi. — mondta az elébe toppanó feleségének s széles ingujjával megtörölte verejtékes homlokát.

— Mért fárasztod úgy magad, — szólt Zsófi s köténye csücskével az egyre gyöngyöző verejtékeseppeket szárítgatta.

— Amit ma elvégzünk, azzal holnap nem lesz bajunk.

— Az igaz, — simult hozzá Zsófi, — dehát nem kerget a tatar. Ráértünk volna holnap is.

— Holnap már be is hordjuk.

— Igaz, igaz, — bólogatott Zsófi, — kevesbedik a gondunk.

— Vagy tán még több lesz. Ki tudja, mit hoz a jövő? — s éjfekete szemeivel hosszan nézett feleségére.

— Mi bánt, Pista? — kérdezte Zsófi s lenvirág szemeiben aggodalom ült. — Gyere már be. Rég kész a vacsora. Jobbjával átölelte s beléptek a szobába.

A mestergerendáról lecsüngő lámpa fénye gyér világosságot hintett szét a széles, nagy szobában.

— Rossz világot élünk, — mondta maga elé mészázva Pista s leült a terített asztal mellé.

— Nem vált be a számításod? Kevesebb a kalangya? — s már simult is hozzá s jobbjával a Pista redőkbe borult homlokát simogatta. — Ne búsulj, Pista! Nem hagy el az Isten.

Pista a fejét hirtelen felvetette s erősen nézte feleségét.

— Mi lesz veled, ha én elmegyek?

— Hová? — ütődött meg Zsófi.

— Háborúba.

— Szent Isten! — csapta össze kezét s lenvirág szemeit homály futotta el. — Ki mondta, honnan tudod?

— Dobszóval hirdeti a falu végén Miska bá'. Meghallod minyárt te is. Figyelj csak!

Ebben a pillanatban a dob az ablak alatt megperdült

A Miska bá' rezes hangja, mint a vészharang, recsegeve sikongott:

— Közhírré tétetik! Kitört a háború!

A máskor oly beszédes ajkak ebben a pillanatban egyszerre elnémultak. Hosszú, mély csend következett. A lenvirág szemek hirtelen elborultak s a sajtó szív bánatkönnyei nagy cseppekben hulltak a Pista keblére. Mint párvát vesztett gerlemadár, úgy zokogott Zsófi.

Másnap reggel aztán Pista a többiekkel együtt elment. Vig muzikaszóval, kurjongatással jöttek érte. Csak úgy zengett nótájuktól az utca.

— Visszajövök, Zsófi, — ölelte át Pista. — Bizzál a jó Istenben!

— Várlak, visszavárlak. Hozzon vissza a jó Isten épen, egészségben, — zokogta Zsófi s szemei a könnyek tengerében úsztak.

— Indulás! — recsegett a Miska bá' hangja.

A szekerek megindultak s mind elvitték a legények elejét. A nyomokban kavargó porfelhő jelezte útjukat. A hirtelen kerekedő szél ezt is elvitte.

Elmult minden. Elhalt a nótaszó. Nem sírt már a hegedű. Egyszerre nagy, néma csend borult mindenre.

A sok gőzparipa a világ minden tája felé száguldva rohant. Bércen, rónán, hegyen, völgyön át vitte a sok-sok katonát. Az emberi szívek keserűséggel teltek meg. Minden udvaron gyökeret vert s hirtelen kinőtt a bánat fája s sötét árnyékot vetett széles e hazában majdnem minden házra. A nap aransugarai sziporkázva szórták fényüket, de a bánat sötét felhőin áthatolni nem tudtak.

Amikor a Pistáékkal száguldó gőzparipa elérte a Fekete-Tisza völgyét, egyre ritkábbak lettek az égbenyúló magas tornyok. Kőrösmezőnél aztán végleg elmaradtak. Jobbról-balról örökzöld fenyvesek szegélyezték útjukat. Tele tüdővel szívták magukba a fenyvesek illatától balsamos levegőt. A határnál kissé megcsendesedett a vonat. Valami különös, megmagyarázhatatlan érzés vett erőt mindegyikőjükön. Egy pillanatra elhallgattak. A kemény férfi keblekből nagy sóhajtások keltek szárnyra.

— Édes Hazám! — sóhajtotta Pista — s önkénytelenül megcsókolta a nyakán, vékony ezüstláncon csüngő keresztet. Én édes Jézusom, légy velem!

A másik pillanatban már Galicia földjén robogtak. Egy egész más világ tárult szemeik elé. Hiába kutatta át tekintetük a láthatárt, égbenyúló karcsú tornyot sehol sem láttak. Pedig volt to-

rony ott is bőven. Egy-egy templom mellett kettő, sőt három is, de ezeknek tetején óriási hagymák ültek. Az állomások neveit igen nehezen betűzgették. Meg-megbicsaklott a nyelvük. Az emberek szavát nem értették. Sokan voltak, hisz egy egész regimentet vitt a vonat s mégis mindegyikük úgy érezte, mintha elhagyatva, testvértelenül, magányosan lenne. Az együvé tartozandóság érzetét ez a tudat egyszerre megnövelte. Az eddigelé más és más utakat járt kemény, dacos férfiúletek, egy, egyetlen egy útra terelődtek. A lelkek magas szárnyalásai is alább szálltak. A vágyak, kívánságok sokaságai is egyre fogytak. A nagy és széles meder, melyben eddigi életük folydogált, egészen szűk árokba szorult. A lehetőségek és tehetőségek határa, egészen megszűkült. Amikor elindultak, a nagy világot magukénak vélték s most beérték egy talpalattnyi földdel, mely ott Tarnopol közelében szabatott ki számukra. A hévenyészve megásott gödör, az élet és halál fogalmát jelentette. Pillanatok kérdése volt csupán, hogy az élet ragyogó szépségét és minden szenvedése mellett is sok édes, boldog örömet a halál fagyos lehellete s mozdulatlan dermedtsége váltsa fel és ők valamennyien a halál ellen viaskodtak. Minden golyó, melyet fegyverükből kilőttek, az élet diadalát sikongta, süvítette s amikor szuronyt szegezve rohantak az ellenségre, akkor is a halál felett akartak győzelmet aratni.

A legnagyobb golyózápör között sem hagyta el Pistát mélységes, mély hite. A megpróbáltatások nehéz pillanataiban egyre csak azt susogták ajkai:

— Én, édes Jézusom, légy velem!

Az éjjel-nappal tartó örökös harcban egyre fogyott a regiment. A sorok nagyon megritkultak. A kidültek helyét egyre pótolták. A sorok még sem lett teljes soha a létszám. Hullott, egyre hullott a muszka is. És csodálatoskép, mindig kétszer annyi jött az elhullottak helyébe. Folyt, folyt a végnélküli harc. Galícia hótakarta mezőin egyre több vérpiros rózsza nyílt. Emberszívekből sarjadt rózsák. Minden elomlott ifjú, magyar élet helyett a hóban egy vérpiros rózsza termett.

A Kárpátokban, de már a hazai földön járta át a Pista tüdejét a muszkagolyó. Jobbjában akkor is a keresztet szorongatta, mikor a szanitécek eszméletlen állapotban rátaláltak. Kórházba került.

— Meggyógyulok, — mondta az érlökését számlálgató ezredorvosnak.

— Meg, fiam, meg, — nyugtatgatta meg az ezredorvos. — Rövidesen nyugalmat találsz, — s lemondóan intett a mellette álló apácának.

S mégis Pistának lett igazá. Sokáig nyomta az ágyat, de végül mégis csak felgyógyult.

Már másodszor hullatták el a fák leveleiket a nagy világégésben, mikor Pista elsőízben, a kórház parkjában, a lehullott levelek avarjában sétálhatott.

— Két hét múlva hazamehetsz. — szölt hozzá az ezredorvos. — Igyekezzél! Szedd össze magad!

Pista lelkében ezekre a szókra egészen kinyílt a reménység rózsaszín virága. A rég elhagyott édes otthon minden meghittsége egyszerre a közelébe férközött. Felesége lenvirág szeme, nagy jóssággal nézett a messze távolból feléje. Ugy érezte, hogy dolgos keze ott motoszkál rajta s a sok szenvedéstől elesigázott arcát, úgy, mint régen, most is símogatja.

Az utolsó előtti napon, sürgönyt kapott Pista, hogy jöjjön, ha teheti, hogyha feleségét még életben akarja látni.

A döbbenet földre sujtotta.

— Zsófi! Zsófikám! — tört fel kemény melléből a zokogás és most életében először könnyezett. A másik pillanatban ajka a keresztet csókolta s bizakodva mondta: *Meglátlak még, meglátlak!*

Aztán rohant az állomásra, ahol egymás hegyén-hátán tolongtak az emberek. Sebesülteket hozó vonatot vártak. Ott volt az ezredorvos is. Pista a szabadságlevelét a jegyzétnárnál lepecsételtette s az embertengeren kemény karjaival útát vágva, átvergődött. A már mozgásban lévő vonat felé futott, hogy még idejében elérje. A második sínpáron robogott s cipelte nagy terhét a gőzmozdony. Pista, mint az esztét vesztett, úgy rohant. Az első sínpáron átugrott. Ez volt a veszte, mert lába megbicsaklott s a második sínpár közé esett. Felkelni már nem volt ideje, mert a másik pillanatban már felette dübörgött a sebesülteket hozók vonata és irgalmatlanul maga alá gyúrte. Velőtrázó ordítás hasogatta a levegőt. A mozdonyvezető hirtelen fékezett s a vonat nyomban megállt. A nagy tömeg dermedten állt. Mint egy nagy véres rongyot, úgy húzták ki Pistát a vonat alól a szanitécek.

— Megismersz? — kérdezte a műtőasztalon fekvő Pistát az ezredorvos.

— Meg, — felelte a kintől eltorzult arccal Pista.

— Le kell vágnom a balkarodat, mert különben . . .

— Nem engedem, — nyöszörögte.

— Az operálást nem bírod ki.

— Kibírom, — fogadkozott s jobbjaival a feszületet szorongatta.

— Legyen! Megpróbálom, — s legott hozzá is fogott.

Pista egy pillanatra sem engedte el a feszületet. Szemét a falon függő Szűzanya képére szegezte s egyetlen jajszó nélkül tűrte a rettenetes fájdalokat.

— Csodálatos! Megáll az ember esze, — képedezett az ezredorvos, mialatt a szanitécek ágyba fektették. — Láttátok? Mosolygott.

Ezalatt odahaza, Reményfaluban, épp az élet és halál mesgyéjén járt Zsófi. Súlyos tüdőgyulladásban feküdt.

— Nem hiszem, hogy kibírja, — mondta lemondóan az orvos a mellette álló plébánosnak. — Érverése egyre gyengül. Itt már csak a Jóisten segíthet.

— Én, édes Jézusom Te, ki a meghalt Lázárt halottaiból fel-

támasztottad . . . — kezdte buzgó imádságát a plébános s egészen közel hajolt Zsófihoz s a kezében tartott keresztet szederjesedő ajkához érintette.

Zsófi hirtelen felemelkedett. Lenvirág szemei a szoba falán függő feszületre szegeződtek.

— Jön Pista, nyissák ki a kaput! — suttogta halkán. A másik pillanatban eszelősen felsikoltott:

— Jaj, nekem! — s feje a párnára hanyatlott.

Ott fent, Máramarosszigeten, ebben a pillanatban dübörgött Pista felett a sebesülteket hozók vonata.

Az orvos és a plébános azt hitták, hogy elvégeztetett. A fájdalomtól lesujtva, tehetetlenül álltak s ajkaik meg-megrángtak.

Hosszú, kínos pillanatok teltek el. Egyszerre csak felnyíltak a Zsófi szempillái s majd ismét lecsukódtak.

— Zászlót csináltatunk, — susogták ajkai. — Rajta lesz az Istenanya képe s a kis Jézusé.

A halotthalványra vált arcon hirtelen gyenge rózsapír ömlött szét. A szív dobogása megélenkült. A jéghideg ujjak melegedni kezdtek. Az ajkáról a szederjesség eltűnt. Az élet legyőzte a halált s a mesgyéről az elomlani készülő testet, visszahozta a *hit erejével a lélek*.

Az orvos az érlökéseket számlálgatta. Arcát egyszerre csak az öröm érzése járta át s boldogan súgta a plébános fülébe.

— A krízisen átesett. Megél.

Az operációt követő napon reggel az ezredorvos Pistát ke-reste fel.

— Nos, hogy érzed magad? — kérdezte s a szenvedéstől elgyötört homlokát végigsímogatta.

— Meggyógyulok, — felelte alig hallhatóan Pista.

— Meg, meg, — biztatgatta az orvos. — Táviratot kaptál. Jobban van a feleséged.

— Hála neked én, édes Jézusom, — s jobbájával a feszületet ajkaihoz érintette. — Zászlót csináltatok. Rajta lesz a Szűzanya képe s egyszülött fiáé, az Ur Jézusé.

Hosszú idő múlva bár, de mindketten felgyógyultak. Egy kicsit kacskas lett a Pista balkeze, de azért tudott vele fogni. Az ereje sem hagyta el, sőt mintha jobban meggyarapodott volna. Emberré lett ismét, tetőtől-talpig.

Már harmadízben peregtek le a fák levelei, mikor Pista megérkezett falujába. Csupa fekete ruhás, szomorúarcú asszonnal találkozott. Időközben a bánat igen nagyra nőtt sötét fája egy-egy hajlékot már egészen beárnyékkolt. Hej, mert sok idő futott el azóta. A tovairamlott időt temérdek keresztfa mutatta, amik hol a hazai, hol meg az idegen földben emelkedtek.

Amikor Pista a kiskapun át udvarára lépett, a bánat sötét fája azonmód kiszáradt, mintha villámcsapás pusztította volna el s legott kinyílt az öröm rózsafája. Telis-tele sok virággal. Oh, de jó is volt, oly hosszú távollét után, egymást, forrón átölelve tartani. Szívük boldog öröme a könnyek záporában fürdött.

— Dicsérjük Jézust! — töredezett a szó Pista ajkairól.

— Mindörökké! — zengedezte hálattel szívvel Zsófi.

Fogadalmukat beváltották. Gyönyörűszép hófehérselyem zászlót csináltattak, melynek egyik oldalán a Szűzanyának, másikán az Ur Jézusnak mennybemenetelét ábrázoló képe díszítette. Búzaszentelésre már ott díszelgett a zivataros századokat átélt öregtemplom első padsorában a szép zászló.

Az idő rokkáján peregtek a napok. Elérkezett a várva-várt óra. Harangzúgás jelezte a körmenet elindulása pillanatát.

Fölzúgott az embertenger ajkán az életért esdő könyörgés:

— „Hogy a földnek bő gyümölcsét adjad és megtartsad! Kérünk, Téged, hallgass meg minket.“

Pista a zászlót a vaskapcsos tartóból kiemelte, a templomból kivitte és a menet élére állt. Boldogságtól ragyogott az arca.

— „Ékesítsétek a zászlót!“ — szólt a hívőkhöz a plébános, mire Pista azt mélyen meghajtotta.

— Mint e selyem színe, olyan szeplőtelen legyen az életünk, — szólt mély alázattal Zsófi és a fehérselyem szalagot a rúd végére kötötte. Példáját követték a többiek s pár pillanat alatt a színes szalagokból egy gyönyörű bokréta lett.

Pista, most magasra emelte a zászlót, melynek selyme a szellő érintésére szépen kinyúlt. Erre a menet elindult. Libegett-lobogott a színes szalagbokréta. Messziről úgylátszott, mintha dicsfénytől övezett angyal kiterjesztett szárnyakkal libegett volna a körmenet felett. A meggyötört s elkínzott lelkek mélyéből jövő örök sóhaj fájdalmasan búsongott az embertenger ajkán:

Boldogasszony Anyánk, régi nagy Patrónánk,

Nagy inségben lévén, így szólít meg Hazánk:

Magyarországról, romlott Hazánkról,

Ne feledkezzél el, szegény magyarokról.

Volt is ok a búsongásra, a segedelem kérésre, mert hát nagyot, szörnyű nagyot, hihetlent változott a világ. Oláh impérium alatt nyögött Magyarország egész keleti része, Erdély tündéerkertje s benne az egész székelység.

Csodálatosan szép nap volt. Az égen egyetlen báránnyfelhő sem úszott. A magas kékmennybolt közepéről tűzben égve ragyogott, mosolygott a nap és sárga sugár permetegében úgy ringatództak a széles, zöld búzatáblák, mint az élet tengerének öröktől suhanó hullámai.

Ép a szentelést végezte a plébános, mikor két oláh csendőr szuronyt szegezve, lóhalálban, ért a helyszínére. Csöpögött róluk az izzadság. Úgy fújtattak, mint két gőzmozdony. Az otromba testű, elhízott őrmester szemei vérben forogtak.

— Vedd le azt a sok rongyot a zászlórúd végéről! — ordította magából kikelten s puskáját lövésre készen Pistára szegezte.

— Nem veszem! — felelte büszkén, dacosan Pista, — Szent az nekünk, akár az Istenünk!

Megdöbbenve mozdult meg az embertenger s közepében a zászló mellett, halálra sápadtan az Oltáriszentséggel kezében, a

plébános. Halkan súgta oda Pistának:

— Engedelmeskédjél, édes fiam! Ott fent mindent számon tartanak, — s szemeit az égre szegezte.

Pista kezében a zászlórúd lassan-lassan ereszkedni kezdett. Egyre közelebb ért a földhöz a zászló selyme. Amikor fejmagaságra ereszkedett, Pista hirtelen támadt révületében előbb a Szűzanya képét s aztán az Ur Jézusét a szíve táján megcsókolta.

A nap fénylő sugarai az Ur Jézus képéről szemkápráztatóan visszaverődtek s ez alatt a plébános kezében tartott Oltáriszentség prizmája a fényt mind az oláhcsendőr szemébe lövelte. Arca el-sápadt, mintha minden csepp vérét eleresztették volna. Szemei elhomályosodtak. Kezei reszketni kezdtek. Fogai összeverődtek, egész testében megrángott.

— Én, édes Jézusom, légy velünk! — fohászzkodott magában Pista, — ne érje zászlónkat gyalázat. Aztán a zászlót hirtelen a magasba lendítette. Balkezeivel egyetlen rándítással mellét feltárta s szívére mutatva, az oláhcsendőr felé kiáltotta:

— *Csak a szívemen keresztül veheted el!*

Az oláhcsendőr kezéből ebben a pillanatban kiesett a puska. Mindkét kezével eltakarta szemét és kétségbeesetten ordította:

— Jaj nekem, szerencsétlennek! Szívén az Ur Jézus képe — s élettelenül elvágódott.

— Nem a szívemen, hanem a szívemben, — felelte elragadtatással Pista.

— Mindnyájunk szívében, most és mindörökké! — mondta meggyőződéssel a plébános s az élőket megáldotta.

Versek: Idáliától.

Idália (Kamenyitzky Ida) íróő. Ádám Éva nővére. 1877. október 4-én született Köpöcz községben, Háromszék megyében. Vérbeli íróő volt lelke legmélyéig. Írásainak javarésze Erdélyben odavesztek. Hányattatásban és nélkülözésben meg-rongált szervezete elsorvadt az égő, gyötrő, fájdalmas hazavágyódásban. Egy nagy, meleg fény lobbant el vele, a múlt év Karácsonyán. Schol meg nem jelent apró gyöngyeit Ádám Éva bocsátotta a Hargitaváralja rendelkezésére. A közölt három verset súlyos betegsége idején, örök távozása előtt három héttel írta ceruzával apró papírszeletkékre az Uj-Szent János-kórházban.

Erdélyi hegyek.

Szerettem nézni a kéklő hegyeket.
Istenem, ezt tovább nem engeded?
Lassan fátyolt vonsz a szemem elé;
S hiába nézek a messzeség felé.
Uram! Mindig jó gyermeked voltam,

Ha bántottalak is, magam korholtam,
 Most is a mellemet verve, kérdem:
 Mi lehetett a vétkem?
 Talán a helyről hová rendeltettem,
 Túl messze mentem?

Ő s z.

Őszi pókháló szövi be
 A kórházi kert fáit.
 Tudjátok-e, ki jár itt?
 Egy lélek szállna, röpkén, könnyedén,
 De beteg testhez van kötve, szegény.

1936. október 12.

Nem én leszek, akit letesztek,
 A földbe mélyen.
 Elillanok onnan
 A langyos szélben.
 Ne nézzetek búsan a sírgöröngyre,
 Nem maradtam ott mindörökre.

Erdély: Menyasszonyunk.

BODOR ALADÁR,

Az élet itt mind özvegyiségre jegyzett,
 A férfi itt mind: házából kivert férj,
 Vagyunk szegényre jegyzett, özvegy nemzet,
 Színed előtt, mi Menyasszonyunk, Erdély.

Szemünkre lobban egy fekete fátyol,
 Mint őszi pernye a holt Tisza-ágon,
 Ez a jegykendőnk. S néz ránk, szótlán vádol,
 A párunk szeme szétdúlt, könnyes ágyon.

Két szem, behullt, sötéten lángoló,
 Két szem, kínok verméből, vérekes,
 Mint pisztolycsőből ránszegzett golyó,
 Mindig ránk néz, szemünk felé keres . . .

Nincs mentségünk! A meggyalázott ágyról
 Át éjen, falon, szemhéjon, agyon:
 E két sötét tör szívünkbe fulánkol,
 Nincs irgalom; úgy-e, nincs irgalom! . . .

Igy érez a szarvas, ki térdretörve
 Odaadta a párját becsstelen,
 És hallja most a győztest, aki bőgve
 Nászán hörög őszvégi éjfelen.

A Székelység részvétele az 1848—49-iki szabadságharcban.

Irta és a pestszenterzsébeti Hargtiaváralja Jelképes Székely Község falugyűlésén felolvasta *Vargyassy Márton* számv. főtanácsos, a község bírása.

A szabadságharc történetét már többen megírták. — Én az őik írásaikból kiollóztam a székelység részvételét. Kérdezitek miéért? Azért, hogy a mult dicsőségéből a mai nehéz időkben egy kis bizalmat merítsünk. — A székelység úgy a múltban, mint az 1918—19. évben is megtette kötelességét a közös harc védelme érdekében és ha az mégis elveszett, a székelységet semmiféle felelősség nem terheli, mert legutóbb is 1918—19-ben, ha a magyarság részéről a folytonos hátravonulás nem kívántatott volna és ha kellő támogatásban részesül a székely hadosztály, Erdély nem veszett volna el.

1848—49-ben Magyarország is vérzett és a vérző közös haza segítségére a székelység olyan nagyarányú segítséget nyújtott, hogy példátlan a történelemben.

Azt mondhatjuk, hogy a székelység részvétele a szabadságharcban az 1848. október 16—18-án megtartott agyagfalvi nemzetgyűléssel veszi kezdetét. Ugyan előzőleg már megkezdődött a táborozás, mert Kossuth Lajosnak 1848. július 11-én a magyar országgyűlésen elhangzott beszéde után már július 16-án útra kelt a Háromszéki gyalogezred egy zászlóalja, 26-án a huszárezred egy zászlóalja és augusztus 4-én a csiki gyalogezred egy zászlóalja, akik a rácok ellen a szegedi táborba lettek irányítva. A háromszéki gyalogezred zászlóalja már július 25-én Kolozsvártt esküdt tesz az alkotmányra. — A székelyek majdnem 2 hónapi másirozás után érkeztek a Bácskába; s bár lerongyolódva és elcsigázva érkeztek meg, harci kedvük meg volt, csupán idegen tisztjeikre panaszkodtak, mert nem bíztak bennük.

A székelyek Mészáros hadügyminiszter vezetése alatt részt vettek a szenttamási sáncok megtámadásánál, ahol a feljegyzés szerint 18 huszár lelte halálát.

Ezalatt épúgy, mint Magyarországon, Erdélyben is folyt a nemzetőrség szervezése.

Puchner megakadályozni igyekezett azt, hogy a határőr katonaság ne lépjen be a nemzetőrségbe, de Csikmegyét kivéve, eredményt nem ért el. Háromszék és Udvarhely megye lakossága tömegesen jelentkezett nemzetőrnek, úgy, hogy az öt székben (Háromszék, Csik, Udvarhely, Maros és Aranyos) 27.732 embert soroztak be nemzetőrnek. Ámazonban fegyvert a hadvezetőség csupán a rácoknak és az oláhoknak adott, míg a székelyeknek csupán 2000 fegyver jutott. Gróf Mikes Kelemen, gróf Bethlen Gergely és Berzenczey László magyar lovas csapatok táborozására nyertek engedélyt. Háromszéken szeptember 12-én Csikban szeptember 14-én volt népgyűlés, mely különböző határozatokat fogadott el; de a harcok ez időben már javában folytak. Szeptember 29. és

30-án Mega tábornok megveri Sutkaránál Jellasics seregét; Erdélyben az oláhok Balázsfalván a királyi biztos tilalma ellenére szeptember 16—28-án gyűlést tartanak, úgy hogy Berzenczey jónak látta a székelyeket is összehívni. Ezek az agyagfalvi nemzetgyűlés előzményei, ahol október 16-án nem kevesebb, mint 60 ezer székely jelent meg.

A nemzetgyűlésen megjelentek Berde Mózes és Mikó Mihály kormánybiztosok is. A gyűlés elnökévé gróf Mikó Imrét választották. Esküt tettek az alkotmányra és ugyanezt követelték az Erdélyben lakó többi népfajtól is. A szászokat és oláhokat figyelmeztették, hogy maradjanak békében, különben mint ellenségekkel fognak velük elbánni.

Kimondják a törvénytelen katonáskodás (határőrség) megszüntetését és e helyett a nemzetőrségi szolgálatot rendelik el. Kimondják, hogy a katonai hatóságoktól jövőre semmiféle rendeletet nem fognak el, csupán a magyar minisztériumtól.

Miután nagyrésze fegyveresen jelent meg a gyűlésen, már ott felállítanak egy 12 ezer főnyi hadsereget és annak vezérévé Zsembery Sándor huszárezredest teszik meg. Ezen hadsereg nemsokára harcba is kerül.

Zsembery Berzenczeyvel és a derékhaddal Marosvásárhelyre ment, míg Gróf Lázár a háromszékiekkel nyugat felé haladva Radnótnál az oláhokat verte szét, sok töltényt és fegyvert zsákmányolt és sok magyar foglyot szabadított ki. A háromszékiek Donáth vezérlete alatt a szász földre mentek. Donáth elhalálása után Beczmann veszi át a vezényletet, ki a Maros völgyébe vezeti őket, ahol Urbán 2000 emberéből álló csapatra bukkanva, azt Sárpatok mellett szétverték. Urbán derékhadát október utolsó napjaiban a háromszékiek a csikiekkel egyesülve Vajdaszentiván mellett újból megverik. Urbán Beszterce felé menekült.

A székely hadsereg derékhada azonban Marosvásárhelyről Gedeon tábornok által szétveretik és ez oly lehangolólag hat a székelyekre, hogy hazavonulnak. — Az udvarhelyiek november 6-án báró Heydtet Bikfalvánál még szétverik. Maga Berzenczey is Budapestre menekült.

Október második felében Janku Ábrahám már valósággal kiírtja a magyarságot Abrudbánya, Verespatak, Topánfalva, Zalatna, Kőrösbánya, Kisenyed, Borosbocsárd, Magyarigen, Sárd, Kisfalud, Marosújvár, Diód, Csáklya, Kőrösbánya és Borbánd községekben.

Ezen kegyetlenségeket kellett volna a székely seregeknek megakadályozni, azonban a marosvásárhelyi vereség után a székely csapatok hazavonultak és a székelység a háromszékiek és a végén a csikiek kivételével Bem fellépéséig nem is vesznek részt a szabadságharcban.

Háromszékmegye lakossága oly fenségesen vette ki részét a szabadságharcból, hogy az történelmének mindörökre fényes lapját fogja képezni.

Az önvédelmi harc kezdeményezésében az oroszlánrész Kéz-

divásárhelyt illeti. A Háromszékiek már november 12-én Sepsiszentgyörgyön kijelentik, hogy védeni fogják magukat. November 23-án jelenti ki Gábor Áron, hogy ágyút fog önteni. November 28-án Gábor Áronnak már 2 ágyúja kész és a vármegye 80.000 lakosából 12 ezer ember vonul be Sepsiszentgyörgyre. Az egész Háromszék egy nagy táborra változik. Harangjelzésekben állapodnak meg és ez nagyon fontos volt. Kézdivásárhelyen gyutacs, tölteny, ágyú és fegyvergyár létesül. Kézdivásárhelyen 64 darab ágyút öntöttek. November 28-án Arapaták és Hídvég között Heydte 4000 emberét a háromszékiek visszaverik és december 13-án a vármegyéből is kiűzik. Még december 5-én a balszárny a szászföldre lép és elfoglalja Szászhermány, Szentpéter, Botfalú és Földvár községeket.

A császári hadak az egész vonalon meghátráltak, azonban miután több oldalról erősítést kaptak, december 23-án Hídvég és Arapaták közt megverik a háromszékieket. Gedeon erre békére hívta föl Háromszék lakosságát. — A béke 1849. január első napjaiban meg is kötötték. A foglyok szabadon bocsáttattak. — A vármegyét az osztrák csapatok nem szállták meg.

Ekkor értesült a vármegye lakossága arról, hogy Bem átvette az erdélyi hadak parancsnokságát.

Bem fellépése új korszakot jelent nemcsak Háromszék vármegye, de az egész székelység történetében.

Fentebb említettem, hogy két háromszéki és egy csiki zászlóalj még a nyár folyamán a rácok ellen lett küldve.

A szenttamási sáncok ellen történt harcok után a csíkiek Temesvárra, onnan Aradra, a háromszékiek pedig Pestre és onnan Aradra mentek. A háromszékiek hallván Erdély elesét, hazafelé indultak és Csucsánál csatlakoztak a Czech vezérlete alatt álló sereghez. — A csíkiek Damjanics alatt részt vettek az alibunári és a lagerhelyi csatákban, majd az Arad elleni ostromban tüntek ki. A csíkiek 1849. év első napjaiban Záránd megyébe mennek Beke alezredes segítségére. — Bem azon rendeletére, hogy Szeben alá vonuljanak, elhagyják Záránd vármegyét, Déván az oláh fogságból kiszabadítják Kemény Farkast és Bemhez csatlakozva, részt vesznek a piskii csatában. Még 1848. november 6-án utasítva lett Windischgrätz herceg, hogy Magyarországot katonailag igázza le. — Erre a nemzetiségek újból mozgolódní kezdettek. 1849. január 9-én Nagyenyedet felgyújtják az oláhok és a magyarságot legyikolják, január 14-én pedig Járát pusztították el. Bem 1848. december közepén vette át Csucsáról a Czech vezérlete alatt álló csapatokat és itt talált a háromszékiek közül 1850 gyalogost Szilágyi őrnagy és 3000 huszárt Kiss Sándor őrnagy, a rettenthetetlen hős vezérlete alatt. — Csucsá, Zsibó és Dés az első csatái Bemnek, melyek után karácsony napján bevonul Kolozsvárra. Urbánt óév napján kikergeti az országból és január 13-án Besztercén és Szászrégenen át már Marosvásárhelyen van. Innen követeket küld Csíkba és Háromszékbe, Gál Sándort január 20-án Csík és Háromszék részére teljhatalommal ruházza fel, egyúttal ezredessé lépteti elő.

(Folyt. köv.)

Firtos és Tartod

Aranyló napsúgár hull a Hargitára...
 Aranyló sугárban fürdik Firtos vára...
 Vár ormán áll Firtos ezüstös köntösben,
 Amikor egy galamb eleibe csöppen.
 Fáradt hírhozóját szeretetteli
 A tündérkirálynő kezébe emeli.
 Édes-kedves szókkal gyöngén babusgatja,
 Meg-megsimogatja, meg is csókolgatja.
 „Kicsi galambocskám, merre és hol voltál?
 Jártál-e odaát Gyergyóban Tartodnál?
 Igaz-e, hogy gonosz s mi nőnek nem illik,
 Férfi módra harcol és vért eped mindig?
 Igaz-e, hogy várát ördöglelkek lakják;
 Elúzi magától, kinek lelke jóság,
 Férfi ruhában jár „durva minden tette
 S tündéri mivoltát régen levetette?“
 ... Igy beszélget Firtos a fáradt galambbal,
 Mely csodák-csodája, váratlan megszólal:
 „Jó tündérkirálynőm, rossz hírt hoztam néked.
 Tartod a pokollal szövetségre lépett...
 Jó tündérkirálynőm, téged sem kerül el!
 Hét nap múltán éjjel, rád tör sok ördöggel.
 Váradat akarja, meg, hogy nem szívlelhet,
 Rózsapiros véred és a szép szívedet,
 Hogy várad köveit csíkban végigszórja,
 Hogy véred árjával teljék meg hordója,
 Hogy a szép, jó szíved a tűzben égjen el
 S hamvát a Nemere hintse, vigye széjjel.“
 ... Ám Firtos arcára nem borul a bánat,
 Lelkében Tartodra még harag sem támad.
 Emeli szemeit a magas ég felé:
 „Az Isten nem hagy el, lelkem meg csak övé!“
 Aranyló útpornak felhőjén, most Donát
 Kapaszkodik a vár arany kapuján át.
 Ő is firtoshoz tart. Alig vánszorog már.
 „Menekülj, királynőm, veszélyben van a vár,
 S veszélyben vagy te is, nemcsak ősed vára.
 Szörnyű hírnek értem az éjjel tudtára,
 Hogy Gyergyóból jöttem... Ármány szegte utam
 És Tartodról beszélt, csacsogott untalan!...“
 ... Tudom már vén Donát, tudom már, mi a hír!
 Mégis, itt maradok!... Segítőmmel nem bír
 Se Tartod, se pokol, se ördög, se ember,
 Ő, ha jónak látja, úgy mindent elseper!
 Ha pedig szándéka az, hogy Tartod győzzön,
 Hiába az ész, kard, segítőből özőn,

Szikla, víz, tűz, vas, s ha Isten akarja,
 Akkor is ha futnék, csak utólér karja!”
 ...Nem is tesz semmit sem a vár védelmére,
 De reggeltől estig az Uristent kérve,
 Kápolnában térdel, szívből imádkozik:
 „Uram, erősségem, mellettem állj mindig!”
 ...S a hetedik éjjel elközelget gyorsan ...
 „Nos, Firtos! ... Végre, hát nem szeged az utam!
 Végre, hát véredet cseppenként ihatom
 S hiába esdesz majd, ... nálam nincs irgalom!
 Váradnak köveit szétszóratom, szerte,
 Szíved tűz hamvasztja s viszi a Nemere;
 Véled hal a Jó s á g, vélem meg él a B ű n!”
 ... Firtos könnyörög: benn, — Tartod meg örjög: künn ...
 ... Tartod szilaj vezér ... Elsők között halad,
 Elsőnek torpan meg a várkapú alatt,
 Elsőnek segíti kapút törni a kost.
 ... Firtos imádkozik: „Uram! .. Segíts! .. Csak most! ..”
 S alig hagyta el a fohász Firtos ajkát,
 A pokol sötétjén vakító fény tör át;
 A vakító fényre nagyot csattan az ég,
 Tartod s három társa fekete szén né ég.
 ... Hanyat-homlok rohan szerte az ördög had ...
 Gyergyó felől a nap lassan égre halad ...
 Hajnal hull a várra, hol cseng-bong a harang
 Istenes énekre: „Ging-galang... Ging-galang! ..”

vitéz KÉRAY ENDRE.

A mi értékeink.

Özv. Szabóné Balázs Mária.

A Szegedi Kisdedóvó és Jótékony Nőegylet belvárosi óvodájának vezető óvónőjét, özv. Szabóné Balázs Máriát, a szegedi Hargitaváralja Jelképes Székely Község és lapunk nagylelkű támogatóját nem mindennapi ünneplésben részesítették tisztelői az Egyesületben eltöltött negyedszázados, érdemekben dús működésének fordulója alkalmából.

Özv. Szabóné Balázs Mária ugyanis, aki a Sófalván működött Balázs Pál neves ref. tanító és Sóváradai Bíró Mária székely nemes szülők gyermeke, március hó 4-én töltötte be működésének 25-ik évét, mely alkalommal úgy Szegedről, mint a vidékről nap-nap után keresték fel az ünneplést szerénységes lelkű nagyságunkat személyesen és táviratokkal és az Egyesületek oklevelekkel és ünnepi ajándékokkal halmozták el. A Szegedi Kisdedóvó és Jótékony Egyesület állította össze a jubiláló óvónő ünnepléséhez a

méltó keretet. Az ünneplés során elsősorban az Egyesület kiváló elnöknője, Szász Gyuláné, mint a belvárosi elemi leányiskola igazgatónője, dr. Matusovits Tibor főispáni titkár, mint az egyesület titkára; Csetneky Bözsike, mint az Egyesület kebelében működő Leányosztály elnöke, Pap Ferencné áll. óvónő, mint a Csongrád-megyei Óvodák Körének elnöke üdvözölték. Az üdvözlők sorában ott volt Szeged város előkelő hölgykoszorúja.

Az ünneplésnek a meghatottság könnyeket előcsaló jelenete volt az, amikor a virágmezővé varázsolat teremben a nem várt tiszteletadásban megilletődött értékünket az élet legszebb virágos kertjének, az ünnepelt óvodájának nyolcvannégy emberbimbócskái közül Lábdy Katóka, Győri Emese és Horváth Bandika elhozva lelkük mélyén fekvő jókívánságaikat, csengő-bongó verscskékből kérték mindannyiunk Atyját arra, hogy az ezüst jubileum után megérhesse az arany jubileumot is az ő szeretett „Mariska nénijük”!

A Hargitaváralja e szerény megemlékezésben küldi a mindannyiunk Mariska nénijének a szeretet, a tisztelet és a hódolat legszínesebb virágcsokrát.

Fiatfali batykók.

Farsangvégi népszokás egy udvarhelymegyei székely községben.

Irta: Dr. Horváth József.

(Folyt. és vége.)

Változik a kép. Egy csikósnak öltözött figura két szomorú alakot terel maga előtt, hosszú ostorával hatalmasokat durrantgatva, folytonosan kiabálva: „Hej, hajtsák ki a vénleányokat, vénlegényeket, Hej!”

A két szomorú alak, egy vénleány és egy vénlegény figura, pedig ballagott egymás mellett, mintha nem érdekelné őket a világon semmi.

Ez volt talán az egész batykójárásnak a legmulatságosabb része.

Ugyanis a pártában maradt leányokat, vagy azon férfiakat, akik nem kívánták a házasság terhes igáját nyakukba venni, felkutatták, mert az ilyen szegény áldozat pincébe, padlásra (hiába, ahogy a székely ember mondja) széna, vagy szalmakazalba bújttak, és ha megtalálták, nagy diadallal a nézősereg formálta körbe hozták, ahol az ellenkező nemű lévők vénleánnyal, vagy vénlegénnyel kellett egysort táncolnia, melynek végeztével egy hammas (hamuval telt) fazekat a fejébe borították és futni hagyták.

A tánc közben pajzán rigmusokat mondogattak, melyeknek leírható része ilyenformán hangzik: „Irgasdd, forgasdd, hadd nyögjék, állítsd meg hadd szusszanják.” Nagy előszeretettel kutattak különösen olyan vénlányok után, akikről köztudomású volt, hogy azért maradtak pártában, mert válogattak a kérőkben. Ilyenkor rendszerint a kikoszorózott fél is segítségükre volt.

A falás vezér pedig úgy segített a kutatásban, hogy a házak

első felén lévő padláslyukon, füstlyukon kémlelt be, nem kis öröme a hallgatóság különösen fiatalabb részének, akiknek szemében a padláslyuk az elérhetetlen magasságot jelentette.

Meg kell emlékezni még a társaság két fiatalabb tagjáról, akik egy-egy pénzes persellyel ostromolták a publikumot, de nem vették meg a naturáliákat sem s az ajándékozott kalácsok, sült hús, kolbász, lúd- és récecomb egymásután tűntek el a nyakukba vett szép tisztára mozott átalvetőben. A kalácsot, húst a végén elosztották, a begyült pénzből könyveket vásároltak az olvasóegylet számára.

Majd vezetőjük intésére összegyűltek és éneklésbe fogtak. Egymásután következtek a szép szekely nóták, mint pld.:

1. <i>Marosszéki piros páris, Hej szép piros a rózsám is, Szép az alma az ágtetőn, De százszor szebb a szeretőm, Ihaja!</i>	2. <i>Zsöllér vagy te, én meg szekely, De egünkre egy nap jő fel, Egy eső hull a földünkre, Mivel volnék különb, mint te, Ihaja!</i>

De a szép nóták közé gonoszkodó szövegűek is vegyültek.

1. <i>Telik, telik, de csak elig, Búmat minden nap növelik, Ajajaj! Elmennék én a bú elől, De a bánat mönyön elől, Ajajaj!</i>	2. <i>Az én uram olyan vén, Mint egy hosszú nyakú gém, Ajajaj! Tipeg-topog, mint a lúd, Hatra vakar, mint a tyúk, Ajajaj!</i>

3. *Elig várom temetésit,
Jaj, azt a vén teremtésit,
Ajajaj!
Mikor felém tántorodik,
A belem is háborodik,
Ajajaj!*

Bizonyosan valami kikapós menyecskétől származik ez a nóta. A végén rendszerint valami régi regős időkbeli szokásokra emlékeztető hazafias dalt adtak elő.

Egy közülök meglehetősen pongyola szerkezetű versben dicsőítette a magyarok vitézi tetteit, s az édes haza sok-sok veszedelmét mesélte el.

Egy-egy történet végén a regélő emelkedett hangon mondotta:

„Ekkor magyar nagyra veté magát“. Mire a többiek refrénszerűen karban énekelték, hogy:

„Töri-rontja Szebennek kövárát,
Mégse hagyja szép magyar hazáját!“

Ez a refrén a legtöbb esetben valószínűtlenül hangzott, mint egy-egy történet kádenciája, de annyi tüzrel, olyan kedves neki-

búsulással, énekelték az egyébként bájos dallamot, hogy most is, három évtized távlatában is fülembé csendül a dal.

Egyszerre halálos csend támadt a nagy piacon.

Minden szem arra a két daliás, sötét arcbőrű, ujjakkal hatalmasan pattogtató székelly legényre szegződött, akik a tér közepére perdültek.

Szép fehér házi szőtt ing, egyszerű fekete lájbi, fehér harisnya és fekete csizma rajtuk. Harisnyának hívják a gypjából font házilag szőtt és abban az időben még a patakalmokon működő dűrűckölön dűrűckölt (összevert) posztónadrágot. Ezt viselik télen, sokszor még nyáron is a székelly férfiak.

A dűrűckölést ma már a posztógyárak végzik és ványolás a neve.

Az emberek boldogan suttozták egymásnak: a csürdöngölő! Mert még a csürdöngölő hazájában, Udvarhelyszéken is eseményszámba megy, mikor igazi csürdöngölőt járnak.

Két rajkó is akadt, akikre nagyon ráillik a nóta, hogy

*Nyáron vályogot vetek,
Télen hegedülgetek,*

de akik százszor jobban elhúzták a csürdöngölő nótáját, mint a nagy zenekarok, s akiket eddig észre se igen vettünk.

A csürdöngölő szóló-tánc. Csak férfiak járnak. Tizenkét „figurája” van, de ma már ritka ember, aki végigtudná táncolni egyvégtiben mind a tizenkét figuráját.

Lassú bevezetővel, az úgynevezett „árvátfali kesergő”-vel kezdődik.

A két legény, mintha egy fejjel megnőtt volna ebben a pillanatban, úgy kihúzta magát.

Ajkukon alig észrevehető gúnyos mosoly játszadozott, mintha megvetnék az egész világot, mivel a csürdöngölőt nem tudják úgy táncolni, mint ők.

Még a két füstös is, mintha egyszerre megszépült volna.

A csürdöngölő szövege is azt bizonyítja, hogy Udvarhelyszéken született a dal is, a tánc is.

*Az én csidmám disznóbőr,
Apám hozta Sükőből,
A sükei legények,
Bocskort kötnek szegények,
Kicsi nekem ez a csűr,
Kirepülök, mint a fürj.*

Sükő nevű község nincs több egész Magyarországon, csak ez az udvarhelymegyei község.

Megkezdődik a tánc.

Előbb csak tempós, lassu mozdulatokat látni. A láb alig mozog, inkább csak a felső test ütemes forgatása látszik.

Ez még az „árvátfali kesergő” dallamára történik.

Háromszor is újramezli a cigány.

Szinte türelmetlen a néző sereg.

Most egyszerre felcsattan a hegedű, jön a tényleges csürdün-gölő dala.

A legény olyat ugrik, hogy féltettel jár magasabban mint a publikum.

Amíg földet ér a lábuk, háromszorosan ütik össze bokájukat, hogy csak úgy szikrázik az acélpátkó a csizmájukon.

Az egyik legény elrikkantja magát: „Ide nézz a figurára, ne az ángyod kalácsára!” és járják délcegen, szilajon, olyan boszorkányos gyorsasággal, hogy azt leírni nem lehet. Azt látni kell. A nézők szeme felakadt a bámulástól. Közben ékes rigmusokkal kísérik a táncot.

„Kicsi leány, kicsi kócs, (kulcs)

Ha megfoglak, ni rikóccs!” (rikoltozz).

De a legtöbb rigmus nem bírja el a nyilvánosságot.

Mikor a legények egy-egy pillanatra szünetelnek a rigmusokkal, az egyik üstfoltozó cigánynak öltözött batykó biztatja őket ilyenformán:

Járom páca, járom szög,

Járad, bolond, nincs eszöd“.

Mire általános derültség támad.

De most az én táncoló székelyeim mind hatalmasabb, mind szilajabb tempót diktálnak a füstösöknek.

Vége a rigmus mondásnak. Csak egy-egy kurta, vakkantás-szerű hang, egy-egy „Haj! Huj!”, esetleg egy-egy „ajajaj!” hangzik.

Mintha csak igazolni akarnák a nóta szövegét, — repülnek mint a fűrj. Az egyik percben a földön guggolnak, a másik percben a levegőbe emelkedve bokáznak.

Az egyik percben a tér egyik sarkában táncolnak, mindig szemben egymással, most egy dobbantás, egy „sirülés” és a két legény helyet cserélt. Azt sem tudod, hogy egy lábon tették-e meg az utat, vagy kettőn, de az is lehet, hogy repültek. Jó egypárszor bemutatták az úgynevezett oroszlán mőnést, amely abban áll, hogy a lábakat szabályosan egymás elé rakják, persze táncolva és a legőrületesebb tempóban, ami még csak hagyján, de amikor ezt visszafelé, vagyis úgy csinálják, hogy a lábakat egymás mögé rakják, a már említett őrületes tempóval, még a leghalvérűbb ember is megbolondul.

Volt is sikere a két nemesvérű, acélizmú, repülni tudó legénynek. Csak úgy hullottak a krajcárok, sőt még a piculák is a perselyes fiúk perselyébe.

Azután a falásas, nagybotos vezér intésére megindult a tábor felfelé a piacon.

A lovas figura egyet-kettőt ugrott, itt-ott nekifarolt a tömegnek s mindjárt szabad volt az út számukra.

Még egy pár helyen megismételték az itt leírtakat, majd elvonultak a szomszéd községekbe, Alsóboldogfalvára, Ujszékelyre, ahol ugyancsak bemutatták tudományukat.

Még sokáig hangzott nótájuk, a „Töri, rontja Szebennek kővárát“, amint a nagy utcán lefelé vonultak.

Ebbe a nótába, úgylátszik, maguk is szerelmesek voltak.

Attila uralkodásának 1500 éves évforduló!

A budapesti Attila emlékünnepély

A fővárosi Hargitaváralja Jelképes Székely Község előljárósága (VII., Károly király-út1.) az alábbi átiratot intézte a szegedi község Előljáróságához:

Tekintetes Előljáróság!

Attila uralkodásának 1500 éves évforduló alkalmából Hargitaváralja Jelképes Székely Község, — mint erre a legilletékesebb egyesület — elhatározta, hogy az évfordulók folyamata alatt, jótékony céljainak szolgálatára, minden évben székely művészettel kapcsolatos

„ATTILA EMLÉKÜNNEPÉLY“-t

rendez. Ezt a f. évben április 11-én este 8 óra 30 perces kezdettel a Zeneművészeti Főiskola nagytermében tartja meg. A műsor ünnepi beszédből és dr. Palló Imre rendezésében nagy székely művészek előadásából fog állani. A belépőjegyek ára 50 fillértől 4.— pengőig terjed.

Ezekről azzal a hazafias kéréssel értesítettük az összes erdélyi egyesületeket, hogy minket az ünnepélynek Attila nagy emlékéhez méltó megrendezésében a legmesszebbmenőleg támogatni szíveskedjenek.

Amennyiben a t. Társközség is községünket hazafias munkájában támogatni hajlandó, szíveskedjék erről sürgősen értesíteni és közölni, hogy tagjai részére — a t. Előljáróság által eszközöndő szétküldés céljából, — a kibocsátandó meghívókból kinek pontos címére hány darabot küldjünk meg. Főképp szíveskedjék minél több belépőjegy eladását, elhelyezését vállalni. Tagjai és ezek ismerősei részére összeírt jegymennyiséget, a darabszám és összérték feltüntetésével, — az egyesület által kiállított jegyzék átadásával szíveskedjék a Koncert R.-T.-nál (IV., Váci-út 23.) megvenni. Bizományi eladásra a jegyek f. hó 22-étől kezdve d. u. 6—7 óráig — megfelelő igazolás mellett — helyiségünkben vehetők át. Ebben az esetben az elszámolást április 4-én szíveskedjék eszközöndetni.

Megjegyezzük, hogy Attila emlékének kegyeletes megbeesülése mellett az ünnepély rendezésével olyan célt szolgálunk, ami minden magyar szívéhez is a legközelebb esik, — ezért hiszünk a legmesszebbmenő támogatásban, s így a sikerben.

Ha hitünkben nem fogunk csalatkozni, az erdélyiek teljes együttműködésének megteremtése, erősítése és ennek külsőleg is kifejezésre juttatása érdekében, készek vagyunk a szóban levő ünnepélyt a következő években azokkal az erdélyi egyesületekkel együttesen megrendezni, amelyek minket a folyó évinek megrendezésében odaadóan és sikeresen támogatnak.

A t. Előljáróságunk mielőbbi szives értesítését várva, maradunk

Budapest, 1957. március hó 6.

hazafias üdvözléttel:

a Község előljárósága nevében:

DIMÉNY MÓZES s. k.,

BARTHA LAJOS s. k.,

bíró, postafőigazgató.

főbíró, altábornagy.

Természetes gázforrások

— Különös tekintettel a székelyföldi előfordulásokra. —

Irta: *Bányai János.*

A háború által felbolygatott s mindegyre idegeskedő emberiséget az új háború rémeként odadobott s komoly aggodalomra okot is adó gázkérdés foglalkoztatja. A feszültségig vitt politikai problémák megoldását sokan a minél tökéletesebb háborús felkészültségben látják s e szempontból a mindent megsemmisíteni akarásukban a mai divatos harci gázokban keresik erre az eszközöket.

A társadalomnak egy másik s békésebb gondolkozású része inkább a gazdaságl eszközök teljes felkészültségével készül a nemzetek adáz nagy versenyére s e célból természeti erőknél, új energiaforrásoknak felkutatása után lát. Ezzel az elgondolással jutunk el egy másik gázkérdéshez, mely a nagy természetnek egyik újabb erőtartaléka.

A földből kiáramló sok mindenféle gáz közül nagy tömegével és sokoldalú felhasználhatóságánál fogva a metán emelkedett a helyzet magaslatára, amely születési módjánál fogva hamar elnyerte az általánosabban ismert „földgáz” nevet.

A metángáznak a többi természetadta erőforrás mellett az adott nagy fontosságot, hogy nemcsak mint hőenergia értékes, hanem olyan hatalmas nyomással lép ki a felszínre, hogy több helyen már az eleven erejét felhasználhatták gépek hajtására. A többi tüzelőanyagunkkal összehasonlítva azonban nemcsak ez adott fölényt, hanem azért is fontossá vált, mert a vegyi iparnak is nyersanyagokat szolgáltatott.

Amikor a „divatba“ jött metán bevonult közgazdasági életünkbe s közismer „földgáz“ néven mindennapi beszélgetések tárgya lett, senki nem gondolt arra, hogy ezzel egy gázfajtát illették egy olyan névvel, mely tulajdonképen egy egész nagy s egymástól igen elütő természetű tagokból álló gázcsaládra vonatkozik. Mert születési helyüknél fogva ép ily jogot formálhatnak e névre akár az elég gyakori széndiokszid, vagy a szagáról még a laikusok által is könnyen felismerhető kénhidrogén is.

A földből kiáramló gázok már emberemlékezet óta ismertek. Úgy a hatalmas robbanásokkal kitört és meggyúladt metángázok, mint az emberi életre veszedelmes széndiokszid gázömlések érthető módon figyelmessé tették magukra a környékükön lévő lakosságot.

Az emlékezet határára visszamenő időkből ismeretesek a perzsiái és kaukázusi örökéő gázkútak, amelyek természetfölötti erejének a hatása váltotta ki egy vallási szektának, a tűzimádásnak a születését. A bakui gázforrások fölé a Zoroaster tűzimádó hivei már a VI. században templomot emeltek, amelyet azonban Heraklius császár 624-ben leromboltatott, de a hívők azt újból fölépítették s még a mult század vége felé is zarándokolni jártak oda. A kegyelettel nem sokat törődő technika az utóbbi időben profanizálta a szent helyet, amennyiben mészegető kemencék alakjában értékesítik a természetnyújtotta ajándékot.

Az 1729-ben felfedezett *friz* krónika említi a már a Kr. utáni 4. esztendőben kitört és nagy lánggal égő gázakat Hollandiából. Az olaszországi még ma is égő gázforrásokat megörökíti leírásában az ifjabb *Plinius* is (Kr. u. 90-ben). 1600-ban *Libavius* gyulékony bányalégről beszél. 1672-ben nagy feltűnést keltett, amikor a báznai pásztorok a még ma is meglevő gázforrásokat meggyújtották. Igen érdekesekek a kínai adatok is. 1827-ben *Imbert* püspök egy 50 km. hosszú és 20 km. széles területen 1000-nél több kútát számolt meg, amelyeknek a gázát 200 km.-re is elvezették bambusz-csőveken. Igazi praktikus módon az északamerikaiak használták fel a több mint 150 évvel ezelőtt felfedezett földgázukat. A mult század 80-as éveiben nagy feltűnést keltett az ártézirkút fúrással feltárt gáz Püspökladányban, amelyet igen ügyesen mindjárt fel is használtak a pályaudvar világítására. Nálunk igazi jelentősége a földgáznak akkor lett, mikor a kissármási II. számú kúttal az eddigi mértéket jóval túlhaladó óriási mennyiségű és nagy nyomású metánt feltárták.

Az éghető gázon kívül azonban a széndiokszid gázkiömlések is már régen nevezetességre tettek szert. A nápolyi „*Kutya barlang*“ s a Yellowstone-parkban (Amerikai Egyesült Államok) a „*Halál torka*“ jó idők óta közismert kiránduló helyei a csodálatóknak. A torjai Büdös barlangról gr. *Teleki Domokos* 1796-ban tesz említést útleírásában. Ennek a gőzölgéseit oly erősnek mondja, hogy „az ott elrepülő madarak annak szagától megöletnek.“ A kovásznai Pokolsár eldugódott torka is többször eredményezett a felgyülemlött széndioxid miatt kitörést. Általánosan ismertekké

váltak emberemlékezet óta a székelyföldi *iszaptúró gázforrások*, amelyeket a lakosság feneketlen iszapgödöröknek tart s nem nagyon szereti az ilyen helyeket, mert a sósvíz miatt oda igyekvő állatok elsüllyednek s így a tulajdonosok a „csúf” helyek miatt nagy károkat szenvednek.

A földből kiömlő különböző gázfajta tehát mindenféle úton-módon igyekezett magát elárulni, magáról hírt adni. Hol sziszegő hangot hallatott a szűk földrepedéseken való feltörés alkalmával, más helyen meggyúlva, mint „Öröktűz” vált ismertté. A babonás emberek réme, a „*lidércfény*” is sok embert ijesztett már meg. Egyes helyeken a gáz sziklaodúkban gyűlt fel s a betévedt embert, állatot ölte meg. (*Gyilkos barlang* Torjánál). Ha a felszínre kilépnél víz állta az útját, úgy azt bugyborékkoltatta (innen a sok lobogó, fortyogó, bugyogó, buffogó, puffogó, tortyogó stb. változatos elnevezés a Székelyföldön. A kénes gázak kiömlései jellegzetes záptojás-szagukkal árulták el magukat már nagyobb távolságra is s innen eredtek a Hargita mentén szinte faluról-falura megisméltendő „*Büdös*” elnevezések (torjai, lázárfalvi, szentsimoni, szentimrei, csicsói stb.).

A földből kiáramló gáztömeg ritkán áll csak egyfajta gázból. Rendesen egész keverékek kerülnek ki a földből s az egyes elemzések a legtarkább változatosságot mutatták ki. Tehát ha *bizonyos csoportosításokról akarunk beszélni, csak típusok kiemeléséről lehet szó*, amelyekben egyes gázak vagy fölényes nagy tartalmukkal, vagy gyakorlati jelentőségükkel váltak feltűnővé a többiekhez képest.

A köztudatba is átment ismertebb gázforrások elnevezése is sokszor megtévesztő. Igen érdekesek e tekintetben a már említett székelyföldi „*Büdös*” helyek, köztük a híres torjai „*Büdös*” barlang is, ahol a gáz vegyi összetétele Ilosvay L. szerint 95.55% széndiokszid és csak 0.37% kénhidrogén.

Erdélyi hírek:

Érdekes pályázat. A *Csiki Lapok* a múlt év szeptemberében pályázatot hirdetett olyan adatgyűjtésre, mely a székely nép egymást pusztító szenvedélyének kialakítására alkalmas okokra derít világosságot. A pályázat eredményét a napokban tették közzé. Kilenc pályázó közül Bándi Mária nyerte el az első díjat. Bándi Mária a nép lelkének tökéletes ismeretével és a símogató szeretet hangjával hozta napfényre a legmegdöbbentőbb igazságokat. A pályamunka megállapítja, hogy nem gonoszságból, sem bosszúállásból lendülnek az életet gyilkoló szúrásra a becsületes székely karok. A testvér vér legtöbbször csak rossz szokásból folyik, melynek okai a gyermekkorban divatos szokásokban és gyermekjátékokban gyökereznek. Rámutat arra, hogy a felnőtt kor esztelen kegyetlenségeivé fajuló rossz szokásokat ki lehet a gyermek

lelkéből gyomlálni a szeretetet és megértést mélyítő okos munka segítségével. A pályanyertes mű 1500 lei jutalomban részesült.

Hivatalos rendelkezés — bírságosó. A csikmadarasi hatóság rendelete értelmében a közmunkára kirendelt székely gazdák a hivatalos utasításnak engedve, fát fuvaroztak az új állami iskola építkezéséhez. Közben az erdészeti hatóságok megállapították, hogy jogtalan volt az erdőkitermelés és a székely gazdák ellen erdőkihágás címén eljárást indítottak. A most lezajlott tömegperben a gazdák hiába hivatkoztak a hivatalos utasításra, a bíróság valamennyi székely gazdát súlyos pénzbírságra ítélte. Ilyen a törvény odaát, ahol nem a bűnös hivatalos rendelkezőt, hanem az ártatlan engedelmeskedőket büntetik!

A székelyudvarhelyi „Székelység“ Lapszemle rovatában így emlékezik meg rólunk: „Hargitaváralja címen Szegeden kiadott folyóiratban értékes megemlékezést közöl Etédi Gagyhy Dénesről, a székelység e kiváló fiáról és megszervezőjéről Ravasz Árpád. Mint a törhetetlen munka példaképét ismerjük meg Dimény Mózes ny. postafőigazgatót. Igen jó elbeszélőt látunk dr. Szacs vay Józsefben. Simonffy Gentilis Tusnádról az alföldi Tömörkényre elszármazott s ott 40 év óta alkotó munkát végző ferencrendi pap típusa a produktív munkára mindenütt kész fajunknak (1936. 19—20. sz.) Mintaszerű csikszentgyörgyi Jósa János közleménye a Rabonbánvár ásatásai eredményének a feldolgozásával (1936. 18. sz.). Vargyassy Márton történeti témáink kiváló feldolgozója életrajzát és a Turánizmusról szóló munkáját hozza a jelen évi 1—2. szám. Ugyanitt közli dr. Balló Istvánnak a Báthory István lengyel király és a székelyek c. munkáját. Majd a 3—4. számban a Székelyek három rendje c. dolgozatában tisztázza az eddig összezavart fogalmakat. Ugyan e számban értesülünk Lissai báró Balás György tábornagyról súlyos értékű kitüntetésekkel elismert munkás életéről, aki mérnöki szakmunkái mellett igazán hivatottan időt tudott szorítani Bem apó életének megrajzolására is. *Jó szolgálatot teszünk*, — írja tovább a Székelység, — *a hasonló példák felszínre hozásával.* Így kellene dolgozzanak a vidéki lapjaink is, hogy ne mindig a bicskázók foglalják el a lap hasábjait s hadd lássa mindenki, hogy a másik típusból mégis csak több akad“.

Ugyancsak a mi lapunk híradásai nyomán megemlékezik ezen valóban pártfogásra méltó erdélyi lap folyóiratunk többi munkatársairól is, így vitéz Kéray Endrének a szegedi I. székely karácsonyi vásáron bemutatott eredeti székely történeti értékű emlékeiről és Wichmann György finn tudós csángósztárjáról.

Mindezt azért szögezzük le, hogy rámutassunk arra a faját, kultúráját, történelmét, lelki összetartozandóságát ápoló népjogra, amelyet az elnyomatás idején is minden időben tiszteletben kell tartania a kultúr nemzeteknek. Akkor, amikor a román parlamentben szinte nap-nap után foglalkoznak a „székely kérdéssel“ és amikor a román képviselők egyhangúan hangoztatják, hogy a székelyeket „elnemzetleníteni nem akarják“, egyetlen célunk megjelölésében követeljük, hogy testvéreinkkel, a 2 millió erdélyi ma-

gyarsággal kultúrnemzethez méltó módon bánjanak a faji és történelmi tények imperativusza szellemében.

Reméljük, hogy a történelmi igazságok tiszteletével és értékelésével kiformalódott megértés, történelmi belátás és engedékenység látószögén át nem lesz majd bűn még az „ellenség szemében szinte nap-nap után foglalkoznak a „székely kérdéssel“ éé amizánkba, ahol őseink tetemei porladoznak a vérükkel megszentelt székelyek földjén, és ha ott legalább annyi jogban való részese-dést kívánunk, amennyiben ők részesültek a magyar impérium alatt és ha testvér testvérrel, jóbarát jóbaráttal politikamentes összeköttetést tart fenn!

A kultúrnemzetek igazságérzete követeli ezt és eljön az idő, amikor a történelem beteljesedést nyer, de csak úgy, ha megértjük, — írók és munkatársak, — azt a komoly intő szózatot, mi-szerint senki ellen, hanem magunkért kell dolgoznunk szóval és tollaal egyaránt az „ismerjük meg egymást“ gondolatában!

G Ó B É S Á G O K.

Kicsi Mózsvál történt Ilia napján . . .

Azt mondják a faluban, hogy Ilia napján mindig nagyidő szokott lenni. Ilia a falu Védőszentje s meg kell ünnepelni. Jaj annak, akit a nagyidő a mezőn talál.

Délelőtt nagy meleg volt. A nap tűzött, mintha tüvel szúrnák az ember bőrét. Kihaltak voltak a poros utcák. A réteken is csak egynéhány tücsök ciripelte száraz melódiáját.

Délután mintha megmozdult volna a levegő. A nap még szúrta egyet-kettőt, de aztán úgy eltűnt, hogy az ember csak csudálkozott, hogy hová lett, amikor az előbb még itten volt.

Az ég is kezdett morajlani. Előbb messziről sejtelmesen, azután közlelről fenyegetően.

A szél is nekikezdett a fáknak. A falu egyszeribe megéleánkült. Mindenki szaladt haza,

fedél alá.

A gémeskút nyiszorgott. A reáakasztott ócska ekevas és rosszkerék úgy kocogott, mintha egy óriás ember vacogtatná vasfogát.

Mihály Andrásék háza udvarán Anikó szaladt be a házba. Összefogdosta a kicsi pulykákat és a kötényébe viszi befelé az eső elől. A nagypulyka tollát borzolva s kurrogva siet utána. A rucák élénken szaladgálnak. Már előre örülnek az esőnek.

A Lőrincék Sundrikája egy cövekkal bajlódik. Kikötötték vele

a malacot a gyepre s most a disznópajtába kell behajtani a nagyidő elől.

Domnu Cocan, a román tanító háza előtt a padon Universult olvas. Sehogysem sem tud boldogulni lepedőnagyságú újságjával a szélben. Így hát összehajtja és zsebreteszi az ujságot. Kemény szalmakalapját a tarkójára tolja s az eget fürkészi. Jön a nagyidő . . .!

Kicsi Mózsi a bárányokat behajtotta a fák alá. Ott állanak a gyapjas jószágok csomóban, fejüket összedugva, csendes mozdulatlanságban.

Közben én is hazaérek. Benézek a kertbe, hát látom, hogy a gyümölcsfák alatt úgy mozog a csalán, mintha a szilvát verné valaki. Közlebb megyek, a verés megszűnik. Odaérek, hát látom, hogy Kicsi Mózsi van megbújva a csalánok között.

— Hát te, Mózsi, fene a dolgod, a zöld szilvát vered?

Kicsi Mózsi pöttömnyi gyerek. Mindössze tíz éves, de már híres a faluban, ravasz-róka-csavarintos székely eszejárásáról.

— Beszélj hát! Szilvát vertél?

— Nem instállom.

— Hát akkor miért vagy itt?

— Hát csak!

— Miért csak?!

— Ülék a csihányosban . . .

— Hát miért ülsz a csalánban?

— Csak . . . mert nagyidő készül . . .

— Hátosztán!

— Hász-tán aszongyák, hogy csihányba nem üt a menykő . . .

*

Hát ez történt Kicsi Mózsival Ilia napján, amikor mindig nagyidő szokott lenni.

— ZEA —

*

A borvizes székely gazda a jó kereset után vígan pipázgatva a szekér elején, igyekezett gyergyói portájára. Útközben megszólítja egy előkelően öltözött járókelő.

— Ugye, kend fenét árult.

— Azt a! — mondotta nyugodtan a borvizes székely.

— Hát látom, eladta mind!

— Nem éppen!

— Hát?

— Annyit meghagytam, hogy az „urat“ megyegye, — válaszolt a borvizes székely minden sértődés nélkül.

Csipkerózsika

Mesejáték 3 felvonásban.

Szinpadra átdolgozta: Dr. Boga Dezső.

Lovag: Szólj hozzá!

Herceg: Igazad van, Csipkerózsika! Gyönyörűséges királylányka, álmaim tündérkirálynéja, ébredj!

Csipkerózsika (fáradtan felül): Ki szólít?

Herceg: Én vagyok itt, a szabadítód.

Csipkerózsika: Milyen különös minden itt. Mi történt velem?

Herceg: Elaludtál. Hosszú volt az álom, de a szeretet végre legyőzte a gonoszságot és elérkezett a boldog ébredés pillanata. Száz év múlt el azóta, hogy . . .

Csipkerózsika: Száz év?

Lovag: Ugy bizony. Dicső hercegemnek köszönheted, hogy megszűnt az átok és a földöntúli boldogság virágfafakadását megérhetted.

Csipkerózsika: (a Herceghez) Igaz-e?

Herceg: Igaz.

Csipkerózsika: Köszönöm!

Herceg: Boldog vagyok, hogy szolgálatodra lehettem.

Szakács (előbb nyújtózik, aztán nyakonüti a kuktát): Nesze neked, te gézengúz!

Lovag (felfigyel): Mi volt ez?

Kukta (elszalad): Jaj, jaj, ne bántson! Igérem, hogy soha többé nem nyalakszom.

Szakács: Alovanti, kifelé! Majd rendre tanítlak én! (EL.)

Lovag: Nézd, nézd, hercegem! Megelevenednek a szobrok!

Herceg: Csodálatos!

Csipkerózsika: Hol van felséges uramatyám? Hát kedves édesanyám merre van?

Királyné: Itt vagyok, kedvesem!

Csipkerózsika (királynéhez): Anyám! Drága, egyetlen jó anyukám, csakhogy te is itt vagy velem!

Király (feláll): Micsoda lárma ez itt? Ceremóniamester!

Ceremóniamester: Parancsára, felséges uram!

Király: Mi történik itt?

Ceremóniamester: Én . . . én . . . nem tudom.

Király: Nem tudod? Testőrség! Karóba vele!

Bolond: Megálljatok!

Király: Hogy merészelsz? . . .

Bolond: Nono, komám! Hátrébb az agarakkal! Tiszteld a kort excellenciájában! Nincs mért csodálkoznod azon, hogy kissé . . . hogy is mondjam csak . . . agyalágyult.

Király: Nem értelek.

Bolond: Hisz, ha úgy vesszük, megvan vagy százhatvan éves a jámbor. Ebből pedig pont egyszáz évet mély álomban töltött. Az ilyen hosszú alvás pedig, jól tudhatod, butít.

Király: Hm! persze, persze, mondasz valamit! Hagyjátok! Megkegyelmezek neki!

Bolond: Antul is inkább, mert magad is részteltél ebből a jóból.

Király: Hogyan?

Bolond: Emlékezz vissza kissé! Megfogant a bölcs nenének az átka és száz évig voltunk mi ide bezárva.

Király: Az lehetetlen!

Bolond: Ha nem hiszel nekem, úgy kérdezd meg ez ifjú herceget! Éppen ide tart. De valahogy el ne áruld magad!

Herceg: Felség!

Király: Ki vagy te ismeretlen ifjú, ki hivatlanul jelentél meg lányom születése napján királyi otthonomban?

Herceg: A szomszéd ország hercege vagyok. Én voltam az, aki megtörtem a száz éves szörnyű átkot, mely téged is fogva tartott.

Király: Bölcs cselekedet volt, fiam! Mondd hát, mivel jutalmazlak meg érte?

Herceg: Csipkerózsika kezét kérem tettemért cserébe.

Bolond: Add oda neki szaporán, komám, míg meg nem tudja, hogy száztizenöt éves a lány!

Király (Bolondhoz): Igazad van! *(Herceghez):* Legyen meg hát kívánságod!

Herceg: Köszönöm felséged kegyét!

Királyné: Menj, gyermekem és üdvözlöd királyi atyádat!

Csipkerózsika (Király elé térdel): Felség!

Király (magához emeli Csipkerózsikát): Ne így! Jer keblemre, drága gyermek és ölelj meg!

Csipkerózsika: Atyám, ki sem mondhatom, hogy milyen boldog vagyok!

Ceremóniamester (sietve a királyhoz): Felség! Már tudom, hogy mi történik itt!

Király: Mi az? Mit akarsz?

Ceremóniamester: Csipkerózsikáért eljött a herceg.

Bolond: Eljött bizony és menyasszony lett a lányból.

Ceremóniamester: Igazán?

Bolond (súgva): Most még titok, de néked megsúgom: mire leáldozik a nap a határon, királyné lesz Csipkerózsikából. Igyekezz megnyerni az ifjú herceg kegyét!

Ceremóniamester: Igazad van.

Király: Királyi szavammal ezennel elrendelem: amíg csak fennáll királyságom, e mai nap mindég örömnép legyen!

Bolond: A javáról valahogy meg ne feledkezz, koma! Kezdődhetne az ünnepi lakoma.

Király: Ugy igaz. És mert súlyosan bűnhődött kevélységem, ezentul nyitva legyen minden alattvalóm előtt a lakom!

Bolond: Kezdődjék hát a lakodalom!

Vége.

A „Hargitaváralja“ nagy szelle-
mi nyeresége. Ádám Éva, hazánk író-
nőinek legkiválóbbika, az embersor-
sokat Veresesagin színeivel festő és
Knut Hamsuni költészetének bájával
bearanyozott „Hadak útján: az Olt
partjától a Piavéig“ c. esemény-
számba menő nagy munka szerzője
lapunkat rokonszenves figyelmével
tüntette ki. Ádám Éva ez a csupa
lélek írónő, földi mértékkel alig
mérhető szellemi nyereséget jelent a
Hargitaváraljának s ünnepi szá-
maink lesznek azok, amelyekben az
ő írásaiból közölni szerencsénk leend.

Attila cikksorozataink. Városunk
kitűnő katonáiról nagysága, nagysel-
meci Mérey László tábornok, v. dan-
dárparanesnok Attiláról tartott elő-
adássorozatát közlésre a Hargita-
váralja részére átengedte. A mély
történelmi tudással írt időszerű elő-
adássorozat közlését jövő számunk-
ban megkezdjük.

Attila emlékünnepély. A Hargi-
taváralja Jelképes Székely Község
április 11-én Attila uralkodásának
1500 éves évfordulói alkalmából Bu-
dapestten Attila emlékünnepélyt ren-
dez. Az anyaközség idevágó és la-
punk más helyén közölt átiratát ol-
vasóink és az erdélyi Egyesületek
szíves figyelmébe ajánljuk.

A mi értékeink. Dr. vitéz Bodor
Aladár, fővárosi székely íróbüszkesé-
günk és főmunkatársunk életjelt
adott magáról. Remekműveivel, amely-
lyel lapunk tartalmát gazdagítja,
megjelent lapunk hasábjain. Felhív-
juk olvasóink figyelmét mostani szá-
munkban közölt „Erdély: menyasszo-
nyunk“ és a „Fohász“ c. költemé-
nyére.

Székely márciusi est. A szegedi

Hargitaváralja Jelképes Székely köz-
ség március 20-án (szombaton) este
8 órakor hazafias műsorral egybe-
kötött társasvacsorát rendez a Raf-
fai-vendéglő külön nagytermében. Az
ünnepi szónok: dr. Ábrahám Ambrus
egy. és főisk. tanár, községi tb. bí-
ránk. A vacsora (borsos tokány pu-
liszkával) 1.— P. Székely szeretettel
hívjuk meg a község lakosságát és
székely barátainkat.

Audiencia a főispánnál. F. hó
11-én (csütörtökön) délelőtt 12 óra-
kor fogadta városunk főispánja a
Hargitaváralja Jelképes Székely Köz-
ség küldöttségét, mely a május hó
26—június 6-i IX. Ipari Vásárral
kapcsolatban megrendezendő II. Szé-
kely Vásár és Kiállítás és az Orszá-
gos Székely Táborezás élére díszfő-
védnökül és díszvezérül kérte fel
a város érdekében minden percét ol-
tárra vivő főispánt és feleségét. A
főispán igaz melegséggel fogadva a
küldöttséget, a legmesszebbmenő tá-
mogatásáról biztosította a székelység
és ezzel kapcsolatban a város nagy
ügyét szolgáló nemes törekvéseinket
s így minden reményünk meg van
arra nézve, hogy céljainkat a legfé-
nyesebb siker koronázza.

Ördög Ferenc
ruhaáruháza.

Állandóan raktáron:
férfi, fiu divat és sport-
öltönyök, nadrágok, ulst-
veck, verberi raglán és

trenchcoatok felöltők, min-
dennemű férfi és női ka-
bátok stb. készítése.
SZÉGED, SZÉCHENYI-TÉR 16.

A Katolikus Népszövetség Csanádegyházmegyei Szervezeteiben tömörült ifjuság

Szent Imre Társulatának

Könyv-, papír-, rajz-, és írószer kereskedése SZEGEDEN, SZÉCHENYI-TÉR 3. SZ. alatt (a Tisza-szállóda mellett) az összes papíráruk, írószerek, irodai felszerelési cikkek, nyomtatványok, levélpapírok, kegyeszerek stb.

Legolcsóbb bevásárlási forrása.

A társulat igazgatója, csíkszentsimoni Reck Endre kéri székely testvérei támogatását.

E lap előfizetői 5% engedményben részesülnek.

Székelyudvarhelyi

Szilágyi Mózes

ortopéd — divat — különleges cipők készítője. Cipők készen és rendelésre.

Gizella-tér 3. szám.

**Hirdessen a
"Hargitaváraljában,"**

Saját érdekében cselekszik, ha hirdetést ad a „Hargitaváralja” c. hetilapban, mert a székelység csak így tudja barátait megismerni és támogatni.